

Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

Nuorten talousosaaminen ja maksuhäiriöt

Noora Korhonen
Simo Nissinen

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
2017

Tekijä(t)

Noora Korhonen ja Simo Nissinen

Koulutusohjelma

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyön otsikko

Nuorten talousosaaminen ja maksuhäiriöt

Sivu- ja liitesivumäärä

57 + 7

Maksuhäiriömerkintöjen määrä on kasvanut tasaisesti jo useamman vuoden ajan ja eniten maksuhäiriömerkintöjä on nuorilla aikuisilla. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa siitä, millaista on 15–18-vuotiaiden nuorten talousosaaminen ja talouskäyttäytyminen sekä mitä he tietävät perinnästä. Samalla tulimme pohtineeksi sitä, onko alaikäisien tietämättömyys mahdollisesti yksi tekijä siinä, että maksuhäiriömerkintöjä syntyy aikuisiällä ja voisiko ennakoivalla valistustyöllä olla vaikutusta maksuhäiriömerkintöjen syntymiseen.

Teoriaosuuden ensimmäisessä vaiheessa käsitellään mitä talousosaaminen on ja millaisia 15–18-vuotiaat nuoret ovat kuluttajina, hyödyntäen internetistä löytyneitä tutkimuksia samaan aiheeseen liittyen. Toisessa osuudessa käsitellään perintäprosessia laskun saamisesta lähtien sekä maksuhäiriömerkinnän seurauksia ja ulosottoa.

Empiirinen osio koostuu kyselytutkimuksen vastausten käsittelystä ja analysoinnista, johon sisältyy myös tutkimuksen pohdintaa ja johtopäätökset. Tutkimus toteutettiin Porvoolaisille toisen asteen opiskelijoille kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena.

Tutkimuksen tuloksissa huomattiin yhteyksiä aiempien tutkimusten tuloksiin. Kyselytutkimuksen vastaajat omaavat pääpiirteittäin hyvät työkalut talouden hoitamiseen, sekä he osaavat seurata omaa talouttaan. Taloudenhoitamista on opetettu kotona ja nuoret tietävätkin hyvin, kuinka kotona seurataan rahankäyttöä. Samoja oppeja he käyttävät myös itse. Hyvistä työkaluista ja niiden käyttämisestä huolimatta tuloksissa huomattiin, että huonon taloudenhoidon seuraamuksista ei ole riittävästi tietoa.

Asiasanat

Talousosaaminen, Maksuhäiriöt, Nuoret, Perintä

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorten talousosaaminen	2
2.1	Talousosaamisen osa-alueet	2
2.2	Mistä nuoret saavat tietoa talousosaamisesta?	4
2.3	Nuoret kuluttajina	5
2.3.1	Digitalisoituminen kuluttamisessa	6
2.3.2	Nuoret ja kulutusluotot, pikalainat ja säästäminen	7
2.3.3	Mistä nuorten tulot koostuvat?	9
2.4	Kulutusluottojen yhteys maksuhäiriömerkintöihin	10
3	Maksuhäiriöt	12
3.1	Laskun saamisesta maksuhäiriömerkintään	12
3.1.1	Hyvä perintätapa	13
3.1.2	Maksumuistutus ja maksuvaatimus	13
3.1.3	Oikeudellinen perintä	15
3.2	Maksuhäiriömerkintöjen seuraukset ja ulosotto	16
3.2.1	Maksuhäiriömerkintä luottotiedossa	17
3.2.2	Yleisimmät maksuhäiriömerkinnät	18
3.2.3	Ulosotto	18
3.2.4	Mistä apua velkaongelmiin	20
4	Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus	22
4.1	Kvalitatiivisesta ja kvantitatiivisesta tutkimusmenetelmästä	22
4.2	Tutkimusmenetelmät	23
4.3	Tutkimuksen toteuttaminen	23
5	Kyselytutkimuksen tulokset	25
5.1	Taustakysymykset	25
5.2	Talousosaamisen kysymykset	27
5.3	Perintään liittyvät kysymykset	31
6	Vastauksien analysointia	34
6.1	Vastaukset oppilaitoksittain	34
6.1.2	Perintätietous oppilaitoksittain	39
6.2	Sukupuolen vaikutus talousosaamiseen	42
	Kuvio 15. Laskun maksamatta jättäminen, sukupuoli, kyselytutkimus 2016.	45
6.3	Talousosaaminen käytössä olevan rahamäärän mukaan	45
7	Johtopäätökset	51
7.1	Reliabiliteetti	52
7.2	Validiteetti	52
8	Oma oppiminen	53

Lähteet	55
Liitteet.....	58

1 Johdanto

Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät ovat viimevuosina lisääntyneet tasaisesti koko ajan ja näyttää siltä, että niiden määrä kasvaa edelleen vuosittain. Kesällä 2017 maksuhäiriömerkintöjä oli Suomessa 374 200 henkilöllä ja eniten maksuhäiriöitä oli 25 – 44-vuotiailla nuorilla aikuisilla. (Asiakastieto 2017.)

Opinnäytetyö keskittyy selvittämään, millainen on nuorten talouskäyttäytyminen ja mitä he tietävät perinnästä. Toimeksiantajamme Taitoa Kuntaperintä Oy:n on tarkoitus lisätä nuorten, 15–18-vuotiaiden tietoutta perinnästä ja maksuhäiriöistä koululuentojen avulla. Taus-talla on ajatus, että nuorten tietoisuuden lisääminen voisi tulevaisuudessa ennaltaehkäistä nuorien aikuisien maksuhäiriöiden syntymistä. Tämän takia opinnäytetyön kyselyssä kohderyhmä on nimenomaan 15–18-vuotiaat nuoret. Kyselyn tarkoitus on tuoda toimeksiantajallemme pohjatietoa siitä, millainen on nuorten talousosaaminen ja mitä he tietävät perinnästä. Kyselyn on tarkoitus toimia ikään kuin pilottiversiona, jota toimeksiantajan on mahdollista halutessaan käyttää.

Kysely toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena ja kohderyhmä rajattiin 15–18-vuotiaisiin Porvoolaisiin toisen asteen opiskelijoihin.

Opinnäytetyö jakautuu teoriaosuuteen ja empiiriseen osuuteen. Teoriaosuus on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään mitä talousosaaminen on ja millaisia nuoret ovat kuluttajina, joka pohjautuu internetistä löydettyihin tutkimuksiin samasta aiheesta. Toisessa teoriaosuudessa käydään läpi perintäprosessin vaiheita alusta alkaen sekä maksuhäiriömerkinnän seurauksia ja ulosottoa.

Opinnäytetyön empiirisessä osiossa käsitellään tutkimuksen eri vaiheet sen suunnittelumisesta ja toteutuksesta aina saatuihin tuloksiin asti. Johtopäätöksissä analysoidaan saatuja tuloksia ja verrataan niitä teoriaosuudessa mainittujen tutkimusten tulosten kanssa. Raportin liitteenä on kyselylomake kokonaisuudessaan ja muutamia kuvia ja kaavioita, joista on mainittu tekstissä.

2 Nuorten talousosaaminen

Talousosaaminen on laaja käsite ja myös nuoret tarvitsevat nyky-yhteiskunnassa jo melko varhaisessa vaiheessa erilaisia taloudellisen osaamisen tietoja ja taitoja.

Talousosaamista voisi kuvata viisautena ja varovaisuutena rahankäytön suhteen. Siihen kuuluu kyky hallita omia menoja ja tuloja sekä vastuullisuutta talousasioiden hoidossa. Taloudellisesti osaava henkilö siis pystyy huolehtimaan päivittäisistä raha-asioistaan, kuten laskujen maksamisesta, säättämisestä sekä lainanotosta vastuullisesti, siten ettei menot ylitä tuloja. Taloudelliseen osaamiseen ja hallintaan liittyy myös tietoisuus omista taloudellisista resursseista, sillä ne voivat usein olla rajallisia. Suunnitelmallisuus on siten myös tärkeä osa taloudellista osaamista, jolloin resurssit saadaan riittämään välttämättömpiin menoihin ja myös saamaan säästöön varoja pidemmällä aikavälillä. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 1-5.) Taloudellisten tietojen ja taitojen tiedostaminen ei yksin riitä, vaan yksilön on myös toimittava niiden mukaisesti. Tähän liittyy olennaisena osana myös yksilön asenteet ja motivaatio hoitaa omia talousasioitaan ja kiinnostus yhteiskunnallisista asioista ja muutoksista sekä huomata niiden vaikutus omaan talouteen.

Taloudellista osaamista tarvitaan, jotta toimijat pystyisivät huolehtimaan omista talousasioistaan jokapäiväisessä elämässä ja eivätkä ylivelkaantuisi. Ylivelkaantumisella tarkoitetaan tilannetta, jolloin toimijan velat ylittävät oman maksukyvyn, otetaan uutta velkaa ja sillä maksetaan pois entistä velkaa tai toimijan varat eivät riitä jokapäiväiseen elämiseen. (Niemi 2014, 3-4.)

Puutteellinen talousosaaminen yhdessä välinpitämättömän asenteen kanssa voi johtaa ylivelkaantumiseen, jolloin menot ylittävät tulot. Laskuja jää maksamatta, rahat eivät riitä välttämättömien hyödykkeiden ostamiseen tai uusia luottoja otetaan vanhojen velkojen maksamiseksi. Ylivelkaantuminen voi johtaa helposti maksuhäiriöihin luottotiedoissa. Häiriö luottotiedoissa taas voi hankaloittaa jokapäiväistä elämää entisestään kun silloin esimerkiksi on vaikeampaa saada vuokrattua asuntoa tai lainan saaminen vaikeutuu.

2.1 Talousosaamisen osa-alueet

Taloudellisen osaaminen voidaan myös jakaa neljään osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat tärkeitä ja ajankohtaisia myös nuorille uusissa ja muuttuvissa elämäntilanteissa. Nuorilla on usein monia suuria elämän käännekohtia, jolloin taloustiedosta on hyötyä ja niiden opettelu tulee ajankohtaiseksi. Silloin kun nuorelle itselle tulee esimerkiksi muutto pois lapsuuden kodista, opiskeluiden aloitus tai ensimmäinen työpaikka, tulee talousasioista enemmän ajankohtaisia ja silloin nuorten kiinnostus talousasioihin usein syntyy. Näitä

osa-alueita ovat päivittäisraha-asioiden hoito ja hallinta, talousasioiden seuraaminen, finanssituotteiden valinta ja tulevaisuuden suunnitteleminen.

Päivittäisraha-asioiden hoidossa ja hallinnassa on kyse siitä, että varat riittävät elämiseen, eikä eletä yli varojen. Tähän liittyy myös osaaminen käyttää esimerkiksi maksuvälineitä oikein, maksaa laskuja ajallaan ja tehdä sopimuksia omaan talouteen liittyen. Etenkin nuorten kohdalla tämä tarkoittaa budjetoinnin osaamista ja halujen ja tarpeiden erottamista toisistaan, jolloin varoja käytetään ensin välttämättömiin menoihin ja sen jälkeen muuhun kuluttamiseen, mikä koostuu enemmänkin halusta kuin tarpeesta. Esimerkiksi ensin tulisi maksaa vuokra ja muut välttämättömät laskut ja menot ja sen jälkeen miettiä jääkö rahaa ylimääräiseen kuluttamiseen. Nuoren tulisi tiedostaa elämisensä kustannukset ja osata laittaa ne tärkeysjärjestykseen. Nuorten tulisi myös tiedostaa oma taloudellinen tilanteensa ja käyttää siihen tarkoitettuja välineitä, kuten maksukortteja ja muita peruspankkituotteita vastuullisesti sekä maksaa laskujaan ajallaan. (Niemi 2017, 56–58; Peura-Kapanen, 4-6.)

Nuoren täyttäessään 18 vuotta, tulee hänestä monien virastojen, kuten pankkien silmissä täysivaltainen henkilö päättämään omista raha-asioistaan. Nuorilla tulisinkin olla ymmärrys siitä, mihin he ovat sitoutumassa tehdessään talouteen liittyviä sopimuksia. Lain mukaan jo 15-vuotias voi itse päättää omista palkkatuloistaan. Nuori voi silloin itse, ilman huoltajien suostumusta tehdä täysin päteviä sopimuksia esimerkiksi pankkien kanssa. Nuori voi avata itselleen palkkatilin ja siihen liitetyt peruspankkipalvelut, kuten maksukortin ja verkkopankkitunnukset ja käyttää ja hallinnoida niitä itsenäisesti. (Niemi 2017, 56–58; Peura-Kapanen, 4-6.)

Talousasioiden seuraaminen tarkoittaa kykyä seurata uutisia tai pankin lähettämiä viestejä ja ymmärtää niiden tarkoitus ja seuraus omaan talouteen. Samoin siihen sisältyy kyky huomata riskit esimerkiksi huijaamisen kohteeksi joutumisessa, jolloin ei luovuta omia salaisia pankkitietojaan väärin käsiin. Nykyään kuka vain voi saada huijausviestin, joilla yritetään kalastella salaisia tietoja ja niiden antamisesta voi seurata taloudellisia menetyksiä. Tähän osa-alueeseen sisältyy myös nuoren taito hakea apua ja neuvoa talousasioiden ongelmatilanteissa, esimerkiksi huijaamisen kohteeksi jouduttuaan. Jokaisella tulisi myös olla tietoisuus omista oikeuksista ja velvollisuuksista omissa talousasioissaan. Taloustieteen lukutaito eli ymmärtää uutisia ja niiden merkitystä on suuri. Tämä sisältää myös taloustermien tuntemista, jotka saattavat olla etenkin nuorille tuntemattomia ja vaikeasti ymmärrettäviä. (Niemi 2017, 56–58; Peura-Kapanen, 4-6.)

Kolmantena osa-alueena on finanssituotteiden valinta. Niitä on tarjolla paljon erilaisia ja tuotteen tarjoajia on myös useita. Finanssialan tuotteita tarjoavat yleensä pankit tai muut rahoituslaitokset. Finanssialan tuotteita voivat olla erilaiset vakuudelliset tai vakuudettomat kulutusluotot, korttiluotot tai pikavipit, sekä suuremmat vakuudelliset lainat, kuten asuntolainat tai opintolainat. Finanssituotteisiin kuuluu myös erilaiset säästämisen tuotteet kuten rahastot tai säästämisen tilit. Onkin hyvä, että osaisi tunnistaa omat tarpeensa, jotta osaisi valita oikeanlaisia tuotteita. Tuotteita kannattaa oppia vertailemaan ja siten löytämään itselle parhaan ratkaisun. Sopimuksia allekirjoittaessa on hyvä tietää ja ymmärtää sopimukseen kirjoitetut termit, ehdot ja riskit, jotta ymmärtää kokonaisuuden ja sopimuksen vaikutuksen omaan talouteen. Riskeihinkin olisi hyvä osata varautua tuntemalla ainakin yleisimmät vakuutusvaihtoehdot. (Niemi 2017, 56–58; Peura-Kapanen, 4-6.)

Neljäntenä osa-alueena on tulevaisuuden suunnittelu. Talouden suunnittelu on yleensä pidemmän aikavälin suunnitelma, jota nuoret tekevät vanhempaa väestöä harvemmin. Apuna talouden suunnittelussa on perustietämys työelämästä ja verotuksesta, jolloin tietää kuinka paljon rahaa jää käytettäväksi verojen jälkeen. Usein monet tiedostavat talouden suunnitelmallisuuden tärkeyden, mutta sitä ei kuitenkaan toteuteta käytännössä. Tulevaisuuden suunnitteluun kuuluu olennaisesti säästäminen. Sillä pystyy varautumaan yllättäviin menoihin tai muuttuvaan elämäntilanteisiin, jos esimerkiksi jäisi työttömäksi tai sairastuisi pidemmäksi aikaa. Säästämällä voi myös kartuttaa varallisuuttaan ja päästä tavoitteeseen, jolloin voi hankkia jonkin isomman hankinnan, kuten auton tai lomamatkan. (Niemi 2017, 56–58; Peura-Kapanen, 4-6.)

2.2 Mistä nuoret saavat tietoa talousosaamisesta?

Nuoret voivat saada talousosaamiseen tarvittavia tietoja ja taitoja monista eri lähteistä. Suurimpina tietolähteinä toimii usein koti, eli vanhemmat tai huoltajat, koulu, viranomais- tahot, kuten Kela ja pankit sekä media. (Uusitalo & Raijas 2012, 20–26.) Nuoret itse kokevat vanhempien roolin olevan merkittävin talousosaamisen lähde. Vanhemmilta saatu malli päivittäisten raha-asioiden hoitoon, kuten laskujen maksuun, seuraa usein lapsille itselleen, jolloin he omaksuvat saman käyttäytymismallin. Kodilta omaksutaan esimerkit ja asenteet taloudenhallinnan hoitoon. (Uusitalo & Raijas 2012, s 20–26.)

Koulun rooli talousosaamisen kehittäjänä on merkittävä, sillä se tavoittaa yleensä koko ikäluokan. Koulun tarjoama tieto tavoittaa myös ne nuoret, jotka eivät ole kiinnostuneita talousasioista tai saa kotoa tarvittavaa tietoa. Kodilta saadut mallit voivat olla perheissä hyvinkin erilaisia, jolloin koulun merkitys tiedon välittäjänä on suurempi. Koulua pidetään luotettavana tietolähteenä, mutta siltä nuoret haluaisivat enemmän käytännönläheisempiä

taitoja. Koulusta saatu oppi on enemmänkin yleistietoa koko kansantalouden toiminnasta, eikä keskity niinkään arkipäivän käytännön talouden hallintaan. Nuoret eivät välttämättä aina osaa yhdistää saatua tietoa omaan elämäänsä, jolloin kiinnostus talousasioihin ei ole suurta ja taloustieto tuntuu vaikealta ymmärtää. Tästä syystä opetusta ei koeta ajankohtaisena, jolloin kiinnostuskin talousasioihin on vähäisempää. (Uusitalo & Raijas 2012, 40–45.)

Nuoret täydentävät yleensä saamaansa tietoa median avulla, hakemalla tietoa internetistä. Internet on osana nuoreten jokapäiväistä elämää ja sieltä tietoa saa helposti ja nopeasti. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa on paljon erilaisia sivustoja, joissa kerrotaan nuoriin kohdistuvista ja ajankohtaisista asioista. Nuorten pitää kuitenkin löytää oikea ja luotettava sivusto, jolta tietoa saa. Monet nuoret tiedostavat, että esimerkiksi keskustelupalstoille ja blogeihin kuka tahansa voi kirjoittaa mitä vain. Nuorten medianlukutaito on tärkeä osa myös talousasioiden ymmärtämistä, sillä sen kehittäminen auttaa löytämään oikeanlaisia ja luotettavia tietolähteitä. Hyviä sivustoja voi olla esimerkiksi pankkien ja Kelan internetsivut ja näiden toimijoiden sosiaalisen median kanavat. Sivusten luojien tunnettavuus on kuitenkin yleensä keskeisessä osiossa, jotta nuoret osaavat etsiä tietoa kyseisiltä sivuilta. (Uusitalo & Raijas 2012, 24–26.)

Viranomasi tahojen kuten pankkien, Kelan tai muiden tahojen kohde tiedon lähteenä on yleensä vieraampaa nuorille. Nuoret kokevat viranomasi tahojen tiedon olevan vaikeasti saatavilla ja vaikeasti ymmärrettävissä.

Taloudellisen osaamisen perustiedot ja -taidot koetaan siis saavan parhaiten kotoa ja koulussa. Koulusta saatu tieto on enemmän teoria painotteista kun taas kotona opitaan talousosaamisen taitoja käytännössä. Media koetaan tätä täydentävänä tietolähteenä, josta asiaan voi perehtyä syvällisemmin, mikäli se kiinnostaa enemmän. Viranomaistahot tietolähteenä ovat useammin vieraammat ja vaikeampia ymmärtää. Viranomaistahojen tunnettavuus nuoren keskuudessa on keskeistä, jotta tietoa osataan etsiä. Viranomaiset itse ovat kokeneet toimivansa enemmänkin tiedon tuottajana ja tukena esimerkiksi materiaalien välittäjänä kouluille ja kodeille. (Uusitalo & Raijas 2012, 20–26, 40–45.)

2.3 Nuoret kuluttajina

Nuoret ovat suuri kuluttajaryhmä ja he ovat syntyneet yhteiskuntaan, jossa kulutus on arkipäivää ja itsestään selvää. Heidän kulutuspäätöksiinsä vaikuttaa monet lähiympäristön tekijät kuten perhe, ystävät, mainonta, media sekä arvot. Nuoret käsittelevät jo nuoresta iästä lähtien rahaa ja tottuvat mainontaan sekä kaupallisuuteen ja tekemään itsenäisesti

päätöksiä kuluttamisen suhteen. Nuorien kulutus vastaakin hyvin hedonistista kuluttajaa eli mielihyvän etsijää. Nuori hakee kulutuksella nautintoa ja hedonistiselle kuluttajalle yleensä tunne on ostamisessa enemmän mukana kuin järkipäinen ostaminen. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, että nuoret kuluttaisivat yli varojensa, vaan kuluttaminen voi tapahtua oman budjetin rajoissa. (Saarinen 2001, 77–80.)

Käyttäytymisen taloustieteen (Behavioral economics) mukaan kuluttajaa ohjaa enemmän psykologisten tekijöiden ja markkinoiden vaikutus kuin järkipäinen rationaalinen toiminta. Rationaalinen kuluttaja on taas taloustieteen määritelmä kuluttajasta, joka on tietoinen toimija tekemistään päätöksistä ja niiden vaikutuksesta omaan talouteensa. Rationaalista kuluttajaa ohjaa enemmän järkipäinen ajattelu, ostamalla vain tarpeellisia hyödykkeitä. Nuoret eivät yleensä ole rationaalisia kuluttajia, sillä heidän toimintansa ja osaamisensa markkinoilla on vielä kokematon. (Uusitalo & Rajas 2012, 53.)

2.3.1 Digitalisoituminen kuluttamisessa

Digitalisaatio on muokannut eri toimialoja, ja myös finanssialaa. Maksaminen uusilla nykyaikaisilla tavoilla on yleistynyt viimevuosina kuluttajien keskuudessa. Kortin käyttäminen päivittäistavaroiden hankinnassa on selvästi yleisin maksutapa ja käteisen rahan käyttö vähentyy kokoajan. Useimpiin kortteihin on liitetty nykyään lähimaksuominaisuus. Sillä tarkoitetaan sitä, että kuluttaja voi tehdä pienimuotoisia ostoksia ilman, että hänen tarvitsee laittaa kortin pin-koodia maksutapahtuman yhteydessä. Lähimaksuominaisuutta voi käyttää korkeintaan 25 euron ostoksia tehdessä. Finanssialan keskusliiton teettämän tutkimuksen 2017 mukaan kortin lähimaksuominaisuutta käyttää vähän reilu puolet vastaajista. Suurin käyttöaste oli 18–24-vuotiailla nuorilla aikuisilla, joista suurin osa käytti ominaisuutta päivittäin. 15–17-vuotiaat käyttävät lähimaksuominaisuutta myös paljon, vain 26 % käyttää ominaisuutta harvemmin kuin kerran viikossa. (FA 2017, 47–50.)

Digitalisaation trendeiksi on noussut maksamisessakin helppokäyttöisyys, reaaliaikaisuus ja maksutapahtuman huomaamattomuus ostotapahtuman yhteydessä. Helppokäyttöisyys maksamisessa näkyy myös erilaisten mobiilimaksusovellusten lisääntymisenä ja yleistymisenä kännyköissä. Tällöin myös maksaminen sulautuu ostotapahtumaan huomaamattomasti. Reaaliaikaisuus on ollut jo jonkin aikaa trendi, jolloin kaikenlaiset palvelut ovat saatavilla ympäri vuorokauden. Maksamisessa tämä näkyy maksujen reaaliaikaistumisena, jolloin maksut välittyvät saajalta toiselle myöskin eri pankkien välillä reaaliajassa ilman, että siihen vaikuttavat viikonloput tai pyhäpäivät. (Kemppainen 2017, 1-4.)

Nuoret omaksuvat nopeasti uudet erilaiset maksutavat, kuten korttien lähimaksamisen ja mobiilisovelluksilla maksamisen kännykällä. Käteinen raha on vähentymässä ja maksaminen muilla tavoilla yleistyy kokoajan. Rahasta onkin tullut nuorille abstraktimpi käsite, jolloin rahan kuluttamista nuori ei välttämättä hahmota, jolloin tietoisuus ja ymmärrys omista budjettirajoitteista voivat hämärtyvät. (Peura-Kapanen 2012, 1-2.)

Maksamisen muuttuminen näkyy myös nuorille vanhemmilta saatujen tulojen saamisena. Kortit maksutapana ovat lisääntyneet myös nuorilla alaikäisillä. Alle täysi-ikäisille, 15–17-vuotiaille nuorille vanhemmista enemmistö n. 46 % maksaa viikko- tai kuukausirahan nuoren pankkitilille, jolloin nuorilla näyttäisi olevan myös pankkikortti ostosten tekemiseen. Vanhemmista 28 % maksaa rahat nuorille käteisellä ja n. 21 % vanhemmista maksaa viikko- ja kuukausirahoja nuorelleen kummallakin mainitulla tavalla. Alle 15-vuotiaille vanhemmat maksavat rahat pääosin käteisellä. (Nordea 2017.)

Alle täysi-ikäisille nuorille on kuitenkin olemassa verkkopankin katseluoikeus- tai maksamismahdollisuus, jolloin nuori voi nähdä verkkopankin kautta tilinsä saldon ja tapahtumat ja siten hahmottaa enemmän käyttämänsä rahamäärää. Vanhempien suostumuksella, myös maksaminen verkkopankin kautta on mahdollista myös alaikäiselle nuorelle.

Nuoret ovat taitavia internetin ja sosiaalisen median käyttäjiä ja viettävätkin paljon aikaa verkossa. Nuoret tekevät myös paljon ostoksia internetin välityksellä. Puhelimiin on saatavilla eri kauppojen omia sovelluksia, jotka on tehty helppokäyttöisiksi, jolloin ostaminen omalla puhelimella yleistyy. Kuluttaminen on tehty entistä helpommaksi, sillä nuorilla on yleensä oma puhelin aina mukana. Verkkokaupasta ostaminen on yleensä helppoa, vaivatonta ja nopeaa. Verkkokaupat ovat myös auki vuorokauden ympäri ja valikoima on usein laajempi kuin tavallisissa kivijalkamyymälöissä. Verkosta tuotteita on myös helppo ostaa ulkomailta ja vertailla useiden liikkeiden hintoja. Nämä tekijät varmaan selittävät osittain verkosta ostamisen suosiota etenkin nuorten keskuudessa.

Nuorista 16–24-vuotiaista n. 65 % oli tehnyt ostoksia verkossa vuonna 2014. Verkosta ostetaan eniten matkalippuja ja majoituspalveluja sekä vaatteita, kenkiä ja lippuja viihdetapahtumiin. (Tilastokeskus 2014.)

2.3.2 Nuoret ja kulutusluotot, pikalainat ja säästäminen

Luotolla tarkoitetaan rahan lainaamista toisen henkilön käyttöön. Kulutusluotot ovat niimensä mukaisesti rahan lainaamista kulutusta varten, tavaroiden ja palveluiden ostamiseen. Luotosta on tavallaan tullut eräänlainen tulon lähde ansiotulojen lisäksi, jolla halu-

taan tasata rahavaroja. Luotto onkin ansiotulojen ennenaikaista käyttämistä, sillä luotto maksetaan yleensä takaisin myöhemmin saaduilla tuloilla. (Niemi 2014, 19–20.)

Kulutusluotoilla voidaan viitata moniin eri lainamuotoihin, kuten tavalliseen kertalainaan, osamaksulainaan tai tililuottoon. (Koskinen & Tuomikoski 2017, 1-2.) Kertalainamuodossa rahat tulevat kerralla henkilön pankkitilille. Tätä kutsutaan myös usein joustoluotoksi, koska asiakkaalle halutaan tarjota joustavaa takaisinmaksua tarjoamalla maksuvapaita kuukausia lainaa takaisin maksaessa. Osamaksulla maksaessa takaisinmaksu tapahtuu useammassa erissä, kunnes tuote on kokonaan maksettu. Näiden lisäksi on tililuottoja, jotka ovat henkilölle myönnettyjä ja niitä voi käyttää silloin kun siihen kokee itse tarvetta. Tililuotto on yleensä yhdistetty maksukorttiin, jolla luottoa voi käyttää ostoksia tehdessä. Kulutusluotot voivat olla vakuudettomia tai vakuudellisia luottoja. Pienemmät luotot ovat usein vakuudettomia, mutta suurimmissa lainoissa ne ovat yleensä vakuudellisia. Vakuudella tarkoitetaan usein jonkinlaista panttia, joka toimii vakuutena lainalle, mikäli sitä ei makseta takaisin sovitulla tavalla. Panttina voi olla esimerkiksi velallisen omaisuutta, kuten asunto. Vakuuden on tarkoitus turvata velkojalle lainatun määrän takaisin saanti. Velkojalla onkin siis oikeus realisoida velallisen panttauskohde, mikäli lainaehdot eivät täyty ja velkoja ei saa saataviaan takaisin. (Finanssivalvonta 2012.)

Finanssialan keskusliiton tutkimuksen 2017 mukaan kulutusluottojen käyttö Suomessa on melko yleistä. Joka neljännellä suomalaisella on jonkinlaista kulutusluottoa. 35–54-vuotiailla kulutusluottoa on selvästi keskimääräistä eniten. Keskimääräistä vähemmän kulutusluottoja otetaan alle 25-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä. Kulutusluottoja otetaan yleensä pankeilta. (FA 2017, 20–22.)

Pikavipit eli pikalainat ovat nopeasti ja helposti saatavia lainoja suoraan henkilön tilille. Ne ovat useimmiten vakuudettomia ja niitä voi saada melko suuriakin summia, vain esimerkiksi puhelinsoitolla. Pikalainojen helppouden kääntöpuolena on usein korkea korko takaisin maksettaessa. Pikalainoja myöntävät pienlainoihin keskittyneet rahoituslaitokset. Pikalainat lainamuotona ovat laskeneet suosiotaan ja siihen liitettyä lainsäädäntöä on kiristetty vuonna 2013 alkaen, jolloin pikalainoihin säädettiin laissa korkokatto. Korkokatto tarkoittaa, että alle 2000 euron lainaan, korko voi olla enintään viitekorko ja siihen lisätty enintään 50 prosenttiyksikköä. (Finlex 2013.) Nykyään kuluttajat ja luoton myöntäjät suosivat enemmän suurempia summia pidemmällä laina-ajalla. Kuluttajille tarjotaan siis vähemmän lainoja asiakasta kohden, mutta summat ovat suurempia. (Heikkala 2016.)

Pikalainoja kuluttajat kuitenkin ottavat edelleen. Ne ovat suosituimpia nuorten, yli 18 vuotta täyttäneiden, keskuudessa. Vuonna 2017 tehdyn Finanssialan keskusliiton teettämän

kyselyn mukaan 1,6 % kaikista vastaajista on ottanut pikavipin viimeisen 12 kuukauden aikana. Määrällisesti kuitenkin määrä on suhteellisen pieni, mutta kuitenkin pikavipin ottajista selvästi suurin osa on nuoria aikuisia, iältään 18–24 vuotta ja toiseksi eniten pikavipin ottajia on 25–34-vuotiailla. Pikalainojen ottajia yhdistää usein se, että heidän menonsa ylittävät tulot, jolloin otetaan ylimääräistä lainaa menojen kattamiseksi. Pikalainojen ottajat, ovat siis usein pienituloisia ja usein heillä nimissään muitakin lainoja, kuten kulutusluottoja pankeista. (FA 2017, 23–24.)

Säästäminen kuuluu olennaisena osana talousosaamiseen. Sillä tarkoitetaan tuloista ylijäävää osaa, joka jää jäljelle välttämättömien menojen jälkeen. Varat voisi myös kuluttaa, tai laittaa säästöön, jolloin oma varallisuus karttuu. Säästämisellä voi olla monia tarkoituksia, jotka riippuvat aina henkilöstä itsestä, mihin kukakin haluaa säästää. Monet säästävät niin sanotusti pahan päivän varalle eli yllättäviin tilanteisiin. Näitä tilanteita voi olla esimerkiksi pesukoneen tai auton hajoaminen tai tulojen yllättävä pienentyminen esimerkiksi työttömyyden sattuessa. Toinen melko yleinen säästämistarkoitus on eläkesäästäminen, jolloin halutaan kerryttää varallisuutta eläkkeelle siirtymistä varten. Säästää voi myös yksittäistä tarkoitusta varten, kuten autoon tai lomamatkaan, jolloin säästämisellä on selkeä tavoite.

Säästämisen muotoja on monenlaisia. Varoja voi säästää tavanomaisille säästämisen tileille, rahastoihin, osakkeisiin tai yhdistelmärahastoihin. Valintaan vaikuttaa paljon se, kuinka paljon henkilö haluaa ottaa riskiä varojensa suhteen. Mitä enemmän haluaa varoilleen tuottoa, täytyy samalla olla valmis ottamaan enemmän riskejä ja päinvastoin. Yleinen säästämisen muoto nuorilla on säästämisen tilit tai käyttötilit, jollin varat ovat helposti käytettävissä, jos niille tulee tarvetta. Finanssialan keskusliiton tutkimuksen 2017 mukaan 15–17-vuotiaista nuorista 46 % oli jonkinlaisia säästöjä tai sijoituksia. Säästöjä oli eniten, 29 %, erilaisilla säästämisen- tai sijoittamisen tileillä. Melkein saman verran säästöjä oli nuorten käyttötileillä, joiden osuus oli 28 %. Sijoitusrahastoissa nuorilla näyttäisi selvästi olevan vähemmän säästöjä, joka tietenkin selittyy sillä, että alaikäiset eivät vielä pysty itsenäisesti kaikenlaisia sopimuksia tekemään. (FA 2017, 11–14.)

2.3.3 Mistä nuorten tulot koostuvat?

Täysi-ikäisten nuoret ovat yleensä pienituloisia, sillä tulot koostuvat usein tuista ja etuuksista sekä palkkatuloista opiskelujen ohella. Vielä lapsuudenkodissaan asuvat nuorien tulot taas koostuvat enemmänkin vanhemmilta saaduista viikko- ja kuukausirahoista, sillä he ovat usein vielä alaikäisiä.

Nuorisobarometrin tehdyn tutkimuksen mukaan vuonna 2015 nuorista alle 20-vuotiaat saavat tulonsa pääsääntöisesti vanhemmiltaan viikko- tai kuukausirahana ja osittain päätöistä, kuten kesätöistä. Tämän ikäiset nuoret asuvat vielä yleensä lapsuudenkodissaan, jolloin vanhemmilta tai muilta sukulaisilta saadut taskurahat ovat pääsääntöinen tulonlähde. 15–17-vuotiaista nuorista n. 75 % saa viikko- tai kuukausirahaa. Summa keskimäärin on n. 20 euroa viikossa. (Häkkinen ym. 2015, 63–64, Nordea 2017.) 20–24-vuotiaiden nuorten tulot koostuvat taas enemmänkin erilaisista tuista ja etuuksista sekä palkkatuloista. Nuoret ovat yleensä tässä vaiheessa muuttaneet pois lapsuudenkodistaan, jolloin pääsääntöinen tulonlähde yleensä muuttuu. Monet nuoret opiskelevat, jolloin he saavat opintorahaa sekä asumistukea. Osa opiskelijoista käy töissä koulun ohella ilta- ja viikonlopputöissä, jolloin tulonlähteenä on myös palkkatulo. (Häkkinen ym. 2015, 63–64, 142.)

Nuoret, jotka eivät opiskele voivat olla töissä, jolloin palkka on heidän päätulonsa. Nuorilla saattaa myös olla työpaikka, mutta siitä saatu palkka ei aina riitä elämiseen, jolloin tulonlähteenä palkan lisäksi voi olla erilaiset tuet ja etuudet. Osa nuorista voi olla myös työttömänä, jolloin tuet ja etuudet ovat ainoa tulonlähde.

Itsenäisesti asuvista nuorista n. 58 % oli saanut myös tukea viimeisen puolen vuoden aikana vanhemmiltaan. Tämä kuvaa sitä, että tulot ovat nuorilla yleensä pienet, jolloin taloudellista tukea pitää hakea lisäksi muualta, kuten vanhemmilta. Osa nuorista voi tällaisessa tilanteeseensa ottaa itselleen erilaista luottoa menojen kattamiseksi, jos esimerkiksi ei ole ketään keneltä lainata tai sitä ei kehtaa pyytää. Tutkimuksen mukaan vuonna 2015 suurin osa 84 % olisi valmis lainaamaan mieluummin vanhemmiltaan kuin kavereiltaan 35 %. Saman tutkimuksen mukaan, mitä nuorempi henkilö oli, sitä valmiimpi hän oli lainaamaan rahaa myös kavereiltaan. (Häkkinen ym. 2015, 65–68.) Tätä tukee Asiakastiedon Tarkka-fyrkka kysely, 2015, sillä lainaaminen 15- 18-vuotiaiden keskuudessa näyttää olevan aika yleistä. Alaikäisistä nuorista 85 % oli lainannut joskus rahaa kavereiltaan. Summat olivat yleensä hyvin pieniä, noin viiden ja kymmenen euron välissä. Tämä kuitenkin kertoo, että alaikäistenkin keskuudessa on jo olemassa lainakulttuuria. (Asiakastieto 2015.)

2.4 Kulutusluottojen yhteys maksuhäiriömerkintöihin

Kulutusluottojen ja maksuhäiriöiden välillä on havaittu selvä yhteys. Usein kulutusluottoa omaavalla henkilöllä on useampia luottoja samaan aikaan eri luotonmyöntäjätahoilta. Uutta luottoa ottaessaan henkilö on jo usein huomannut, että varat eivät riitä ja uudella luotolla olisi tarkoitus maksaa vanhoja luottoja pois. Näin syntyy velkakierre, joka usein johtaa

maksuhäiriömerkintään. Uutta luottoa hakiessaan henkilöllä ei välttämättä ole vielä maksuhäiriömerkintää, jolloin uuden kulutusluoton saamisen todennäköisyys on suurempi. Kuitenkin taustalla on tilanne, jossa jo useampi maksamaton lainaerä on maksamatta ja uudella luotolla tätä pyritään paikkaamaan. (Asiakastieto 2017.)

Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän aiheuttaja on useissa tapauksissa havaittu olevan nimenomaan maksamaton kulutusluotto. Maksuhäiriömerkintöjä on monesti samalla henkilöllä useampia. Maksuhäiriömerkintöjä syntyy lisää usein maksamattomista viranomaislaskuista, kuten ajoneuvoveroista-, sakoista tai lakisääteisistä vakuutusmaksuista. Näiden osuus maksuhäiriömerkintöjen synnystä on noin 40 %. (Asiakastieto 2017.)

Alaikäisillä maksuhäiriömerkintöjä on harvemmin. Alaikäisten maksuhäiriöiden syy on usein ajoneuvon, kuten mopon maksamattomat ja senkin jälkeen hoitamattomat liikennevakuutukset tai sakot. Alle 20-vuotiaiden maksuhäiriömerkinnät ovat kääntyneet lievään laskuun vuodesta 2015 alkaen sekä miehillä että naisilla. Alle 20-vuotiailla miehillä 2,0 % oli maksuhäiriömerkintä vuonna 2015 kun vuonna 2017 luku miehillä oli 1,6 %. Naisilla vastaavat luvut maksuhäiriömerkinnöissä olivat 1,3 % ja 1,0 %. (Asiakastieto 2015, Asiakastieto 2016, Asiakastieto 2017.) Tämä voi osin johtua siitä, että luottojen tarjontaa on pyritty rajoittamaan laeilla. Samoin luottoja myöntävät yritykset ovat kehittäneet omia riskienhallintamenetelmiä tehokkaammaksi ja tiivistäneet luottoja myöntävien yritysten välillä yhteistyötään. Luottojen myöntämistä on siis alettu tarkkailemaan enemmän etenkin nuorissa ikäluokissa, joka voi osaltaan selittää vähentyvien maksuhäiriömerkintöjen määrää. (Asiakastieto 2015.)

Nuorille alaikäisille suunnattua talousosaamisen opettamistakin on lisätty viime vuosina. Talousosaamisen opettamisen lisääminen voi myös osittain selittää tilastoja, jolloin nuorten tietämys talousasioissa on parantunut.

3 Maksuhäiriöt

Maksuhäiriömerkinnän tarkoitus on kertoa luotonantajille esimerkiksi pankeille ja muille toimijoille, että henkilö ei ole pystynyt maksamaan aikaisempia velkojaan. Tällöin kauppaan liittyy suurempi luottotappio riski, jolloin rahoja ei välttämättä saa takaisin aikataulusa tai jopa ollenkaan. (Suomenpt 2016.) Suomessa maksuhäiriöt ovat lisääntyneet tasaisesti vuodesta 2009 lähtien. 372 800 henkilöllä Suomessa on maksuhäiriömerkintä kesäkuussa 2016. Maksuhäiriömerkinnät ovat edelleen lisääntyneet ja vuoden 2017 maaliskuussa maksuhäiriöisiä henkilöitä on jo 374 000 henkilöllä. Maksuhäiriömerkintöjen määrä on kuitenkin vielä suurempi, sillä samalla henkilöllä saattaa olla itsellään useampi maksuhäiriömerkintä, joka on aika yleistä. Maksuhäiriömerkintöjä on eniten 25 – 39-vuotiailla nuorilla aikuisilla. Miehillä maksuhäiriöitä on jonkin verran enemmän kuin naisilla kaikissa ikäryhmissä. Maksuhäiriöitä vähiten on alle 20-vuotiailla ja yli 70-vuotiailla henkilöillä. (Asiakastieto 2016, Asiakastieto 2017.)

3.1 Laskun saamisesta maksuhäiriömerkintään

Maksuhäiriömerkintä ei yleensä tule velalliselle yllätyksenä, sillä siitä on pyritty asianomaiselle ilmoittamaan useamman kerran. Velallinen voi ennen oikeudenkäyntiä yrittää sovitella velkojan kanssa laskun maksamisesta ja vielä haastehakemuksen jälkeenkin välttyä maksuhäiriömerkinnältä. Mikäli laskua ei makseta eräpäivään mennessä, se alkaa kerryttämään viivästyskorkoa. Maksun laiminlyönti johtaa usein velkojan lähettämiin maksuistutuksiin ja maksuvaatimuksiin. Silloin, jos velallinen ei suostu maksamaan kehoituksista ja vaatimuksista huolimatta, voi asiastaan haeta ratkaisua oikeusteitse. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Jokaiseen laskuun on merkitty eräpäivä, jolloin lasku tulisi viimeistään maksaa velkojalle. Viivästyskorkoa alkaa kertymään heti eräpäivästä, mikäli eräpäivä on ennalta sovittu. Mikäli eräpäivää ei ole sovittu, viivästyskorkoa voidaan alkaa periä kuukauden jälkeen siitä, kun alkuperäinen lasku on lähetetty tai muulla tavalla velkoja on ottanut yhteyttä velalliseen ja vaatinut maksua laskusta. Viivästyskorko määräytyy korkolain mukaan ja se muodostuu Suomen pankin ilmoittamasta viitekorosta ja siihen päälle lisätystä 7,0 % prosentista ja se määritellään aina kaksi kertaa vuodessa. Jos velkojana toimii perintäyritys eikä alkuperäinen velkoja, niin myös perintäkulut voivat kasvattaa viivästyskorkoa. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

3.1.1 Hyvä perintätapa

Perintälain mukaan velan perinnässä ei saa käyttää hyvän tavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Ammatillisessa perintätoiminnassa tulee erityisesti ottaa huomioon siihen kuuluvat erityisvaatimukset. Esimerkiksi toimijan tulee ottaa huomioon velallisen oikeudet ja huomioitava, että velallinen on sopimuksessa heikompi osapuoli. Hyvän perintätavan mukaista on, ettei velalliselle saa antaa vääriä tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista tai muista oleellisista asioista. Velalliselle ei myöskään saa aiheuttaa tarpeettomia kustannuksia tai haittaa. Esimerkiksi velkoja ei voi lähettää useita maksuvaatimuksia velalliselle lyhyenajan sisällä.

Velallisen yksityisyyden suojaa ei saa myöskään missään tilanteessa vaarantaa. Tämä tarkoittaa, että perintätoimia ei siis saa tulla ulkopuolisen tietoon, kuten esimerkiksi lähipiirin tai työnantajan. Perintälain mukaan perinnän tulee olla myös tehokasta eikä sitä saa viivyttää. Vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta saatavaa ei sää periä. (Niemi 2014, 152–153.)

3.1.2 Maksumuistutus ja maksuvaatimus

Maksumuistutus ja maksuvaatimus ovat vapaaehtoisia perinnän menettelyitä, joita velkoja voi tehdä ennen velkomuskanteen nostamista. Mikäli laskua ei ole maksettu 14 päivään mennessä eräpäivästä on velkojalla oikeus lähettää 1. maksumuistutus, jossa lasku kehoitetaan maksamaan. Toisen maksumuistutuksen velkoja voi lähettää aikaisintaan 14 päivää edellisen lähetetyn maksumuistutuksen jälkeen. Maksumuistutuksista kertyy kulu velalliselle, jonka suuruus voi olla enintään viisi euroa yhtä maksumuistutusta kohden. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Mikäli maksumuistutuksista huolimatta laskua ei ole maksettu, voi velkoja antaa perinnän hoidettavaksi ammattilaistojalle, kuten perintätoimistolle. Perintätoimisto lähettää velalliselle maksuvaatimuksen. Maksuvaatimusten tulee aina sisältää velkojan yhteystiedot; nimi ja osoite, velan peruste, velan kokonaissumma sekä velka eriteltynä eli velan pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut. Siinä tulee myös ilmetä, kenelle, miten ja milloin velka on maksettava. Maksuvaatimuksessa tulee olla kirjattuna velallisen mahdollisuus tehdä huomautuksia velan määrästä tai perusteesta sekä missä ajassa huomautukset tulee esittää. Mikäli velka on suoraan ulosottoon menevä, tulee siitä ilmoittaa ja kertoa siihen liittyvät velallisen oikeussuojakeinot ja mahdollisuus hakea maksulykkäystä. Maksuvaatimuksessa tulee myös ilmetä, kenelle mahdolliset huomautukset tulee esittää. Mikäli kyseessä julkisyhteisön saatava, tulee siinä mainita julkisyhteisön perintää hoitavan tahon yhteystiedot sekä se, kenelle mahdolliset huomautukset tulee esittää. Jos velallisella on lain mukaan oikeus pyytää perinnän keskeyttämistä ja asian viemistä oikeudelliseen

perintään, tulee tästä selvästi maksuvaatimuksessa ilmoittaa sekä kertoa miten keskeytystä tulee hakea ja mitkä ovat sen oikeusvaikutukset. (Laki saatavien perinnästä, 5 a § (18.1.2013/31) Maksuvaatimuksen sisältö)

Velkoja saa periä kahdesta ensimmäisestä maksuvaatimuksesta perintäkuluja, mikäli ensimmäisen maksuvaatimus on lähetetty aikaisintaan 14 päivää viimeisimmästä maksu-
muistutuksesta. Toisesta maksuvaatimuksesta saa myös periä kuluja, jos se on lähetetty
kahta viikkoa edellisestä vaatimuksesta. Useammista kuin kahdesta maksuvaatimuksesta
voidaan vaatia kuluja vain, jos siihen koetaan erityisiä aiheita ja vaatimukseen tulee kirjata
perintätoimet sekä perustellaan lähettämisen syy. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Taulukko 1. Maksuvaatimuksen perintäkulut (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Velan pääoma	Summa, jonka voi vaatia ensimmäisestä maksuvaatimuksesta enintään.
100 €	14 €
yli 100 €- 1000 €	24 €
yli 1000 €	50 €

Maksuvaatimuksen perintäkuluihin saman velan osalta on säädetty enimmäisrajat. Ensimmäisestä lähetetystä maksuvaatimuksesta voi periä kuluja enintään 14 euroa, mikäli velka on korkeintaan 100 euroa tai se on suoraan ulosottoon menevä, esimerkiksi julkiset maksut. Mikäli laskun summa on yli 100 € - 1000 € voi perintäkulu olla korkeintaan 24 euroa. Jos velka on yli 1000 euroa perintäkulu voi olla korkeintaan 50 euroa. Toisesta lähetetystä maksuvaatimuksesta voidaan periä kuluja korkeintaan puolet ensimmäisen maksuvaatimuksen vaadituista perintäkuluista. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Taulukko 2. Perinnän kokonaiskulut (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Velan pääoma	Saman velan koko perintäkulujen enimmäismäärä
100 €	60 €
yli 100 €-1000 €	120 €
yli 1000 €	210 €

Perintään on laadittu myös ylärajat perintäkulujen suhteen saman velan osalta. Näitä enimmäisrajoja ei saa ylittää, ellei perintä ole ollut perustellusti poikkeuksellisen vaikeaa. Mikäli velka on korkeintaan 100 euroa perintäkulut voivat olla korkeintaan 59 euroa. Jos velka on yli 100 – 1000 euroa voi perintäkulut olla enintään 120 euroa ja mikäli velka on yli

1000 euroa kulut voivat olla enimmillään 210 euroa. Velka, joka on suoraan ulosottokelpoinen perinnästä, eli se ei tarvitse tuomioistuimen päätöstä kuten esimerkiksi jotkin julkiset maksut kuten terveydenhoito-, liikennevakuutusmaksut tai verot. Näiden velkojen perintäkulu voi olla enintään 51 euroa. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

3.1.3 Oikeudellinen perintä

Mikäli lasku on edelleen maksamatta maksumuistutuksista ja maksuvaatimuksista huolimatta, eikä siitä ole sovittu velkojan kanssa, voidaan velka siirtää oikeudelliseen perintään. Kun velka siirretään oikeudelliseen perintään, tulee siihen huomattavia lisäkuluja. Lisäkulut johtuvat velkojan laatimasta haastehakemuksesta ja käräjäoikeuden kuluista. Oikeudenkäyntikuluihin on kuitenkin säädetty enimmäisrajat velan suuruudesta riippuen. Velan ollessa 300 euroa tai sen alle oikeudenkäyntikulut ovat perustaksan mukaan 50 euroa ja korkean taksan mukaan 80 euroa. Mikäli velka on 300–1000 euroa, kulut ovat joko 80 euroa tai 120 euroa ja velan ylittyessä 1000 euroa kulut voivat olla joko 110 euroa tai 160 euroa. Tämän lisäksi peritään velalliselta vielä oikeudenkäyntimaksu. Oikeudenkäyntimaksu on joko 60 euroa, mikäli tiedot käräjäoikeudelle on lähetetty sähköisesti tai 80 euroa jos tiedot on toimitettu kirjallisena. Oikeudelliseen perintään voidaan siirtää ainoastaan selviä ja riidattomia velkoja. Oikeudellisella perinnällä haetaan velalliselle haastehakemuksella käräjäoikeudesta yksipuolinen tuomio, josta maksuhäiriömerkintä syntyy ja velka voidaan siirtää ulosottoon korkoineen ja kuluineen.

(Lindorff)

Taulukko 3. Oikeudenkäyntikulut (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014).

	Velan pääoma 300€ tai sen alle	Velan pääoma 300€-1000€	Velan pääoma yli 1000€ tai häätö
Perustaksa	50€	80€	110€
Korkeataksa	80€	120€	160€

Oikeudelliseen perintään velkojan toimesta siirtyvää velkatoimeksianton haastetoimeksianto hoitaa haastemies käräjäoikeudessa. Kun velkojan toimittama toimeksianto käsitellään käräjäoikeudessa, niin siitä lähetetään velalliselle kirjallinen haastehakemus. Haastetoimeksianto tulee ilmoittaa velalliselle myös puhelimitse ennen kirjallisen tiedoksiannon lähettämistä. Haastehakemuksen laatimisesta vastaa aina velkoja itse.

Haastehakemuksen saatuaan velallisella on 14 vuorokautta aikaa reagoida haastetoimeksiantoon, jota kutsutaan vastineajaksi. Velallinen voi olla reagoimatta haasteeseen vastineajan sisällä, jolloin haastehakemus siirtyy tuomioistuimeen. Käräjäoikeus antaa asialle

yksipuolisen tuomion, josta koituu velalliselle maksuhäiriömerkintä ja velka siirretään ulosottoon toimenpiteitä varten.

Mikäli velallinen reagoi vastineajan sisällä haastehakemukseen, tulee hänen olla aina yhteydessä itse velkojaan. Vastineajan sisällä tulee maksaa koko velka kuluineen ja kor-koineen, mikäli haluaa välttyä maksuhäiriömerkinnältä. Kun velka on maksettu kokonai-suudessaan vastineajan sisällä, niin velkojalla on velvollisuus peruuttaa haastehakemus käräjäoikeudesta.

Jos velallinen ei pysty suoriutumaan koko velasta vastineajan sisällä, mutta haluaa estää sen siirtymisen ulosottoon, niin voidaan velasta yleensä sopia velkojan kanssa ulosoton estävä maksusuunnitelma. Kun maksusuunnitelmaa tehdään, on velkoja määrännyt sille tietyt kriteerit, joita tulee noudattaa. Mikäli velkojan ja velallisen välinen sopimus purkau-tuu, on velkoja oikeudellinen siirtämään jäljellä olevan velan kihlakunnan ulosottoon. Ulosoton estävä maksusuunnitelma ei pois sulje tuomion antamista, vaan siitä sovittaessa koituu maksuhäiriömerkintä, jonka käräjäoikeus tuomiollaan mahdollistaa. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Oikeudellisessa perinnässä vastineajan sisällä velallinen voi myös riitauttaa saatavan, mikäli katsoo sen olevan aiheeton tai virheellisesti toteutettu. Riitautus tulee tehdä vasti-neajan sisällä kirjallisella vastineella käräjäoikeuteen. Kirjallisella vastineella tarkoitetaan velallisen vastausta haastehakemuksessa esitettyä vaatimusta kohtaan. Velallinen voi vastineessaan ilmoittaa hyväksyvänsä vaatimukset tai esittää oman näkemyksen ja todis-teet asiaan liittyen. Velallinen voi myös vaatia vastineessaan oikeudenkäyntikulujen kor-vaamista.

(Minilex 2015–2017.)

3.2 Maksuhäiriömerkintöjen seuraukset ja ulosotto

Maksuhäiriömerkinnät voivat haitata ja vaikeuttaa merkinnän omaavan henkilön jokapäi-väistä elämää vielä pitkään, vaikka kysymys olisi ollut vain pienestä maksamattomasta laskusta. Sillä on useita erilaisia seurauksia, jotka voivat hankaloittaa henkilön arkielämää. Esimerkiksi vuoka-asunnon saanti voi vaikeutua, sillä jokaisella asuntoa vuokraavalla henkilöllä on oikeus tarkastaa vuokralaisen luottotiedot. Mikäli henkilöllä on maksuhäi-riömerkintä, vuokranantaja voi kieltäytyä vuokraamasta asuntoaan. Mikäli maksuhäi-riömerkinnän saanut asuu vuokralla ja maksaa vuokransa edelleen ajallaan niin siinä ta-pauksessa vuokrasopimusta ei ole oikeudellista purkaa.

Maksuhäiriömerkinnät voivat vaikeuttaa myös uusien pankkitilien ja lainojen saamista. Yleensä olemassa olevia pankkitilejä ja pankkitunnuksia ei oteta pois, mutta uusien tilien, luottokorttien ja lainojen saaminen voi vaikeutua tai estyä kokonaan. Myöskin puhelinliittymien ja vakuutuksien saanti voi vaikeutua tai estyä kokonaan. Pakollinen ajoneuvon liikennevakuutus pitää kuitenkin aina myöntää, mutta se voidaan vaatia maksettavaksi yhdellä kerralla. Vapaaehtoista lisävakuutusta ei kuitenkaan tarvitse maksuhäiriömerkinnän saaneelle myöntää. Kaikki muutkin vapaaehtoiset vakuutukset voidaan maksuhäiriömerkinnän omaavalle kieltää lain mukaan. Vakuutuksen kielteinen päätös pitää kuitenkin perustella. Esimerkiksi myös kotivakuutuksen saanti voi estyä, jolloin myös asunnon saanti vaikeutuu, sillä usein vuokranantajat vaativat kotivakuutuksen ottamista. (Takuusäätiö)

Maksuhäiriömerkinnän vuoksi työnantaja ei voi irtisanoa henkilöä. Mikäli maksuhäiriömerkinnän saanut haluaisi vaihtaa työpaikkaa tai jäisi muusta syystä työttömäksi, voi uuden työpaikan saanti vaikeutua. Työnantajalla on oikeus tarkastaa työnhakijan luottotiedot, mikäli työtehtävä sisältää taloudellista vastuuta. Tämä voi koskea esimerkiksi korkeamman viran hakemista kuin esimerkiksi remonttimiestä tai sairaanhoitajaa. Opiskeluun maksuhäiriömerkinnät voivat vaikuttaa siten, että valtio ei myönnä opiskelijalle valtion takaamaa opintolainaa. (Takuusäätiö)

Maksuhäiriömerkintä ei kuitenkaan ole mikään ehdoton este saada esimerkiksi vuokra-asuntoa, työpaikkaa tai puhelinliittymää. Jokainen sopimuksen tekijä määrittelee itse, voiko henkilöön luottaa. Mikäli maksuhäiriömerkintäisellä henkilöllä on vain yksi velka, velan määrä on pieni tai se on jo maksettu pois, voi hyvinkin maksuhäiriömerkinnän saanut silti saada sopimuksen. (Takuusäätiö)

3.2.1 Maksuhäiriömerkintä luottotiedossa

Luottotietoja ja niiden rekisteriä Suomessa valvoo Suomen Asiakastieto ja Bisnode Finland Oy. Luottotiedoissa näkyvien häiriömerkintöjen avulla luotontarjoajat, yritykset sekä työnantajat voivat arvioida henkilön maksukykyä. Luottotiedoissa oleva maksuhäiriömerkintä ei ole este vuokra-asunnon tai luoton saamiselle, koska tiedoissa voi olla jo maksettuista veloista aiheutuneita merkintöjä. Kun merkinnän aiheuttanut velka on maksettu kokonaisuudessaan velkojalle, niin velkojan on pyydettäessä velvollisuus ilmoittaa siitä Suomen Asiakastietoon tai Bisnode Finland Oy:hyn, joka lisää luottotietoihin referenssi-merkinnän. Referenssi-merkintä ei itsessään poista maksuhäiriömerkintää luottotiedoista, vaan se kertoo ainoastaan velan olevan maksettu kokonaisuudessaan. Referenssi-

merkinnän avulla voi kuitenkin todistaa olevan maksukykyinen, vaikka omissa tiedoissa on maksuhäiriömerkintä. (Luottotiedot 2013; Bisnode)

3.2.2 Yleisimmät maksuhäiriömerkinnät

Taulukko 4. Yleisimmät maksuhäiriömerkinnät (Luottotiedot 2013)

Maksuhäiriökoodit	Selite
YVK-maksuhäiriökoodi	YVK = Yksipuolinen tuomio velkomusasiassa. Käräjäoikeus on antanut yksipuolisen tuomion. Velkomusasia on katsottu selväksi ja riidattomaksi.
UMS-maksuhäiriökoodi	Velalliselta ei ole löydetty varoja suppeassa ulosottomenettelyssä tai velallisen olinpaikasta ei ole tietoa.
UMV-maksuhäiriökoodi	Ulosottomenettelyssä velallinen on todettu varattomaksi tai velallista ei ole tavoitettu.
LKP-maksuhäiriökoodi	On tililuottoon tai luottokorttiin liittyvä maksuhäiriömerkintä. Merkinnän voi ilmoittaa ilma käräjäoikeuden päätöstä.
OSP-maksuhäiriökoodi	On kertaluottoon tai osamaksusopimukseen liittyvä maksuhäiriömerkintä. Merkinnän voi ilmoittaa ilman käräjäoikeuden päätöstä.

Yleisimmät maksuhäiriömerkinnät ovat joko käräjäoikeiden, ulosoton, rahoituslaitoksen tai pankin määäämiä. UMS ja UMV maksuhäiriömerkinnät antaa ulosotto veloista, jotka ovat suoraan ulosottokelpoisia, kun taas YVK-merkinnän voi saada vain käräjäoikeudesta yksipuolisen velkomustuomion yhteydessä. Luottokelpoisuusmerkinnät LKP ja OSP ovat rahoitusyhtiöiden, pankkien tai muun toimijan ilmoittamia maksuhäiriömerkintöjä. Velkoja voi ilmoittaa maksuhäiriömerkinnän luottotietoihin ilman, että velasta tehdään ulosottokelpoinen.

3.2.3 Ulosotto

Ulosotto on pakkotäytäntöönpano keinoin suoritettavaa perintää, joka kohdistuu tuloon ja omaisuuteen. Jotta velka voidaan siirtää ulosottoviraston hoidettavaksi, tulee velkojan hakea velalle ulosottoperuste, eli yksipuolinen tuomio käräjäoikeudessa. Kun velalliselle

on annettu yksipuoleinen tuomio ja velka siirretty ulosottoon toimenpiteitä varten, ulosotomies lähettää kirjallisen vireilletuloilmoituksen velalliselle. Ilmoituksessa ilmenee maksua koskevat tiedot, sekä perintää ulosotossa tekevän henkilön yhteystiedot. Mikäli velallinen ei pysty maksamaan saatavaa, eikä reagoi vireilletuloilmoitukseen sopimuksen maksusuunnitelmaa ulosoton kanssa, niin tarvittavista toimenpiteistä päätetään ulosottoviranomaisen hankkimien tietojen perusteella. (Lindorff.)

Ulosottomiehelle annettavat tiedot

Velallinen on velvollinen ulosottoasiassa totuudenmukaisesti ilmoittamaan ulosottomiehelle, kun tämä sitä täytäntöönpanossa tarpeellisten tietojen saamiseksi kysyy:

- 1) henkilö- ja yhteystietonsa sekä ulosottoasiassa tarpeelliset tiedot perhesuhteistaan sekä elatuksensa varassa olevista henkilöistä;
- 2) tiedot omaisuudestaan ja muusta varallisuudestaan, tuloistaan ja veloistaan sekä osakkuudestaan yhtiössä tai jäsenyydestään muussa hänen varallisuusasemaansa vaikuttavassa yhteisössä;
- 3) tiedot muutoksista, joita seuraavan vuoden aikana on todennäköisesti odotettavissa 2 kohdassa tarkoitetuissa seikoissa;
- 4) tiedon siitä, miten palkka- tai muu toistuvaistulo määräytyy, sekä tiedon työpäikastaan ja työnantajan tai muun tulon maksajan yhteystiedot;
- 5) tiedon siitä, missä luovutusvelvoitteen kohteena oleva tai ulosottomiehelle lain mukaan annettava esine tai asiakirja on;
- 6) tiedot varallisuusasemaansa vaikuttavista sopimuksista ja sitoumuksista sekä omaisuudesta, joka on hänen määräysvallassaan tai käytössään valtuutuksen tai muun vastaavan perusteen, järjestelyn tai sopimuksen nojalla;
- 7) tiedot vastikkeellisesti tai vastikkeetta luovuttamastaan omaisuudesta, suorittamistaan maksuista ja tekemistään oikeustoimista, jos tiedot ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko omaisuutta peräyttää ulosottoon takaisinsaatikantein, samoin kuin menettelystä, järjestelystä tai muusta toimenpiteestä, joka on vaikutukseltaan tällaiseen oikeustoimeen rinnastettava;
- 8) muut vastaavat tiedot, jotka koskevat hänen taloudellista asemaansa ja toimintaansa.

(Ulosottokaari 15.6.2007/705 3 luku Yleiset menettelysäännökset, Ulosottomiehelle annettavat tiedot 52 §.)

Poiketen normaalista perintäprosessista, on olemassa myös saatavia, joille on määrätty lain mukaan ulosottoperuste. Nämä ovat suoraan ulosottokelpoisia saatavia, joille ei tarvitse hakea oikeudellisen perinnän kautta tuomiota, vaan ne voidaan siirtää ulosottoon velkojan puolesta suoraan. Ulosottokelpoisiin saataviin kuuluu esimerkiksi julkisyhteisön saatavat kuten, kunnan ja valtion saatavat. Myös osa vakuutusmaksuista ja verot kuuluvat suoraan ulosottokelpoisiksi saataviksi. (ikassa)

Ulosottoon siirtyneestä velasta lähetetään velalliselle maksukehoitus, jotta se maksettaisiin vapaaehtoisesti. Velasta voidaan myös sopia maksusuunnitelma ulosoton kanssa harkinnan mukaan, jolloin velka tulisi maksetuksi ilman ulosmittausta. Maksusuunnitelma ei kuitenkaan heikennä velkojan oikeuksia. Mikäli velallinen ei pysty tai ei halua maksaa velkaa vapaaehtoisesti, niin hänen tulojaan ja omaisuutta ulosmitataan maksun muodossa. Pääsääntönä ulosmittaukseen on, että irtain omaisuus ulosmitataan ennen kuin ulosmitataan kiinteää omaisuutta. Yleisesti ulosmittaus tapahtuu velallisen palkasta, eläkkeestä tai muusta elinkeinotulosta. (Oikeus 2014.)

Velkoja voi halutessaan rajoittaa ulosottoa pyytämällä suppeaa ulosottokäytäntöä. Suppeassa ulosotossa ulosmittaukset rajoitetaan velkojan pyynnöstä palkkaan, eläkkeeseen tai muuhun tuloon, jota ei erikseen tarvitse muuttaa rahaksi. Ulosoton aikana velalliselle voidaan tehdä selvitys, jossa ilmenee kattavasti hänen tiedot nykyisestä ja aiemmasta omaisuudesta. Pääsääntöisesti palkasta, eläkkeestä, työttömyyskorvauksesta ja äitiysrahasta voidaan ulosmitata yksi kolmasosa jättäen velalliselle suoja-osuuden. Sosiaalivastuut ja sosiaalivetot, kuten esimerkiksi asumistuki, lapsilisä ja opintotuki eivät ole ulosmittauskelpoisia, joten niistä velkaa varten lyhennettävää osaa ei voida vähentää. (Oikeus 2014.)

3.2.4 Mistä apua velkaongelmiin

Oma talouden hoito voi romahtaa useasta eri syystä. Aina ei ole kyse henkilön osaamattomuudesta tai huolimattomuudesta, sillä elämässä tapahtuu muutoksia, jotka voivat aiheuttaa rahallisesti ongelmia. Talouden hoitamiseen liittyviä ongelmia ei tule paeta, vaan apua kannattaa hakea mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ongelmien alettua. Velkaongelmissa voi esimerkiksi oman kunnan talous- ja velkaneuvojat tai jopa itse velkojat. Takuusäätiöltä voi hakea takausta, jolla kaikki velat maksetaan kerralla. Oman asuinkunnan sosiaalinen luotto voi myös maksaa velkoja henkilön puolesta. Veloista on myös mahdollista sopia maksusuunnitelma yhdessä alkuperäisen velkojan tai perintätoimiston kanssa. Velkaantuneen henkilön on mahdollista hakea käräjäoikeudesta velkajärjestelyä, jos tilanne on niin ylitsempääsemätön, ettei hänen tulonsa riitä maksamaan velkoja.

Yleensä velkaongelmiin liitetään häpeä ja raha-asioista puhuminen tuntuu todella aralta aiheelta. Takuusäätiö tarjoaa anonyymia velkaneuvontaa, jonne velkaantunut voi olla yhteydessä. Ongelmista selviytyminen vaatii aina aktiivista otetta ja tietoisuutta omasta rahatilanteesta. Takuusäätiön kotisivuilla velkaantuneet voivat suunnitella ja selvittää omia raha-asioitaan itsenäisesti. Velkaantuneen henkilön tulee olla itse aktiivinen ja motivoitunut hoitamaan taloutensa kuntoon, tällöin isoistakin ongelmista on mahdollista päästä eroon.

4 Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus

Tutkimusta laatiessa on hyvä laatia perusteellinen tutkimussuunnitelma, josta käy ilmi tarkat tiedot tutkimuksen toteuttamiseen vaikuttavista asioista. Siitä käy ilmi, mitä ja miksi eli tutkimusongelma, alaongelma ja tavoitteet. Tutkimussuunnitelmassa kuvataan myös miten tiedot hankitaan ja käsitellään sekä miten tulokset raportoidaan. (Heikkilä 2014, 20.)

Tämän tutkimuksen tutkimusongelmana oli saada selville millainen on nuorten talouskäyttäytyminen ja alaongelmana oli, mitä nuoret tietävät perinnästä. Tämän kyselyn tavoitteena oli saada toimeksiantajallemme tietoa siitä, millainen nuorten talouskäyttäytyminen on ja mitä he tietävät perinnästä.

4.1 Kvalitatiivisesta ja kvantitatiivisesta tutkimusmenetelmästä

Tutkimusmenetelmistä Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus soveltaa tilastollisia menetelmiä, jolloin voidaan mitata kerättävää aineistoa lukumäärin ja prosenttiosuuksin. Kerättyä aineistoa voidaan myös kuvata numeraalisesti ja havainnollistaa erilaisten taulukoiden ja kuvioiden avulla. Kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia pyritään usein yleistämään sitä vastaavaan laajempaan joukkoon. Sitä käytetään, kun halutaan saada mahdollisimman paljon vastauksia suurelta joukolta, jotta otos olisi mahdollisimman edustava. (Heikkilä 2014, 15–16.)

Kvantitatiivista tutkimusta tehdessä, tulee miettiä tekeekö tutkimuksen kokonaistutkimuksena vai otantatutkimuksena. Kokonaistutkimuksessa tutkitaan koko perusjoukko eli populaatio. Sitä käytetään yleensä, mikäli perusjoukko eli tutkittava kohdejoukko, josta tietoa halutaan saada, on pieni, yleensä alle 100. Mikäli perusjoukko on suuri, käytetään yleensä otantatutkimusta. Otantatutkimukseen päädytään, jos perusjoukko on niin suuri, ettei ole mahdollista saada vastausta kaikilta perusjoukkoon kuuluvilta vastaajilta. Otantatutkimuksen otos kuvaa perusjoukkoa pienoiskoossa ja sen tulisi olla aina mahdollisimman edustava eli otoksessa on samoja ominaisuuksia samassa suhteessa kuin koko perusjoukossa. Esimerkiksi otoksessa on huomioitu alueellinen jakauma, sukupuolijakauma ja ikäjakauma. (Heikkilä 2014, 31–32.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä poikkeaa määrällisestä tutkimuksesta siten, että usein tutkittava joukko on suppeampi ja tutkimukseen osallistuvat henkilöt valitaan mukaan ennalta, eikä se ole niin sattumanvaraista kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivinen tutkimus myös pyrkii enemmän tutkittavan asian syvällisempään ymmärtämiseen eikä sitä pyritä yleistämään tilastollisin menetelmin. Tutkimusten tiedon-

keruu- ja analysointimenetelmät poikkeavat myös toisistaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analysointi on tulkitsevaa ja subjektiivista kun taas kvantitatiivisessa tutkimuksessa vastauksia analysoidaan numeroin ja tilastoin. (Mäntyneva ym. 2008, 69.)

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuslomakkeen laatimisessa tulee olla huolellinen, sillä väärin laadittu lomake voi pilata tutkimuksen jo alkuunsa. Kysymyslomake tulee laatia huolellisesti ja kysyä vain oleellisia kysymyksiä, joista saa irti hyödyllistä tietoa. Alkuun on hyvä laittaa helppoja ja johdattelevia kysymyksiä, jotta vastaaja pääsee alkuun. Tällaisia voivat olla esimerkiksi taustakysymykset kuten ikä, sukupuoli ja kotipaikkakunta. Joskus tosin nämä kysymykset on myös hyvä sijoittaa vasta lomakkeen loppuun. Kysymykset tulee muotoilla selkeästi niin, että ne ovat helppo ymmärtää ja jokainen vastaaja ymmärtäisi ne samalla tavalla. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on yleistä käyttää monivalintakysymyksiä. Silloin niiden kysymysten vastauksia on helppo tarkastella tilastollisesti, analysoida ja raportoida, mikä on tyypillistä määrälliselle tutkimukselle. (Mäntyneva, Heinonen & Wrangé 2008, 53–57.)

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan toteuttaa keräämällä aineistoa jo tehdyistä tutkimuksista, tilastoista tai rekistereistä tai tiedot voi kerätä itse. Mikäli aineisto kerätään muiden laatimista, jo olemassa olevista aineistoista, niitä joutuu usein muokkaamaan, tarkistamaan ja yhdistelemään. Valmiiden aineistojen käyttäminen onkin usein vain hyvä vertailukohde oman ainesiton keräämisen rinnalla. Tutkimusongelman perusteella voidaan päättää millaisella tiedonkeruumenetelmällä tutkimusta aletaan toteuttamaan. Survey-tutkimus on tehokas tapa kerätä tietoja kun tutkittavia on paljon. Se on ennalta suunniteltu kysely- tai haastattelututkimus, jonka aineisto kerätään tutkimuslomakkeella. Kvantitatiivinen survey-tutkimus voi olla myös havainnointitutkimus, jossa tietoja kerätään tekemällä havaintoja tutkimuskohteista. Usein havainnoitsija on ulkopuolinen tarkkailija, joka ei osallistu tutkittavien toimintaan millään tavalla. Havainnointimenetelmän avulla voidaan täydentää tutkimusta tai joskus jopa korvata kysely- tai haastattelututkimuksia. (Heikkilä 2014, 16–18)

4.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä opinnäytetyössä käytimme kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, sillä se sopi tutkimusongelmaamme parhaiten ja siten pystymme käsittelemään vastauksia tilastollisessa ja helpommin raportoitavassa muodossa. Tämän tutkimuksen perusjoukko oli 15–18-vuotiaat Porvoolaiset nuoret. Suuren perusjoukon vuoksi tämä tutkimus oli otantatutkimus, sillä kaikkia vastaajia emme pystyneet tavoittamaan. Pyrimme saamaan mahdollisimman edustavan otoksen perusjoukosta lähettämällä kyselomakkeen useampaan eri oppilaitokseen.

Teimme haastattelulomakkeen Webropol-ohjelmalla ja kysymyslomakkeessa oli yhteensä 17 kysymystä. 4 ensimmäistä kysymystä oli kartoittavia taustakysymyksiä, 9 oli nuorten taloudenhallintaan liittyviä kysymyksiä ja loput kysymykset liittyivät perintään. Kaikki kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joista vastaaja pystyi valitsemaan yhden tai useamman vaihtoehdon kysymyksestä riippuen.

Samasta kyselylomakkeesta teimme kolme erillistä linkkiä Porvoon kolmeen toisen asteen oppilaitokseen, jotta vastausten vertaileminen ja analysoiminen olisi helpompaa. Kysely lähetettiin Lukioon, ammattioppilaitokseen sekä kauppaoppilaitokseen ja jokaisessa oppilaitoksessa kävimme myös paikanpäällä keräämässä vastauksia, jolloin oppilaat saivat täyttää kyselylomakkeen netissä tietokoneen tai tabletin kautta. Lukiossa, ammattikoululla ja kauppaoppilaitoksessa kävimme 12.5.2016. Webropol-kysely lähetettiin 12.5.2016 ja se oli auki vierailumme loppuun saakka. Vastauksia saimme yhteensä 242 joista 99 oli lukiolaisia, 69 ammattikoululaisia ja 74 vastaajista oli kauppaoppilaitoksesta.

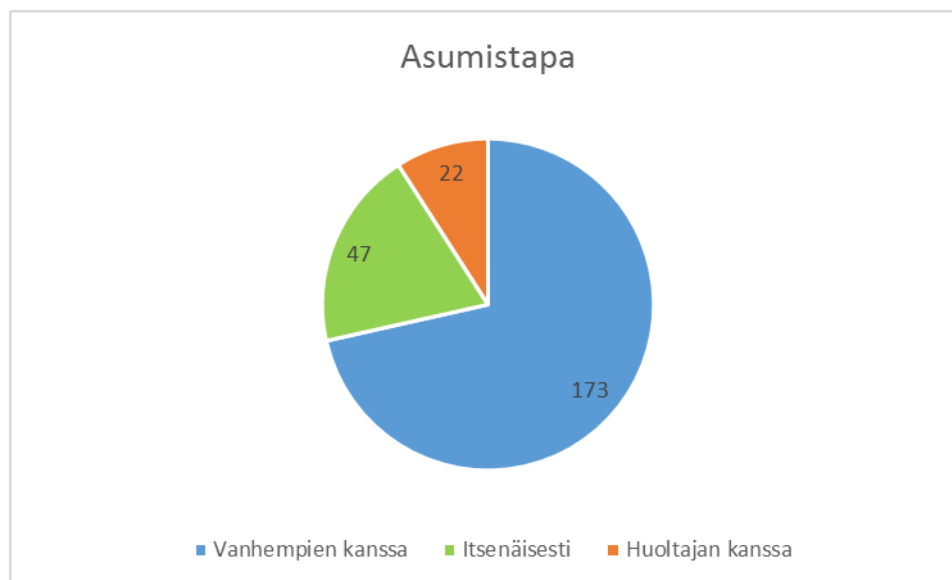
5 Kyselytutkimuksen tulokset

Tässä kappaleessa käsitellään kyselylomakkeella kysytyjä kysymyksiä sekä saatuja vastauksia. Vastauksia havainnollistetaan erilaisten taulukoiden ja kaavioiden avulla. Kysymykset ovat kysymyslomakkeen mukaisessa järjestyksessä ja niistä neljä ensimmäistä on taustakysymyksiä, yhdeksän seuraavaa ovat nuorten talousosaamiseen liittyviä kysymyksiä ja loput neljä kysymystä koskevat perintää. Kysymyksiä lomakkeessa oli yhteensä 17 kappaletta.

5.1 Taustakysymykset

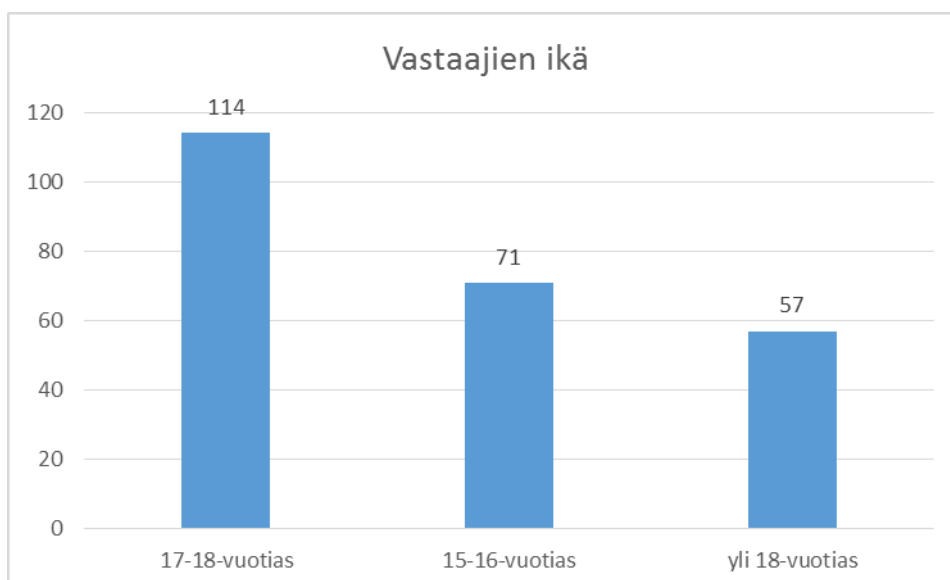
Kyselyyn saimme vastauksia yhteensä 242 kappaletta. Taustatietokysymyksinä kysyimme vastaajien sukupuolta, asuuko vastaaja itsenäisesti vai ei, vastaajan ikää sekä sitä, kuinka paljon vastaajalla on keskimäärin rahaa käytössään kuukaudessa.

Vastaajista 50 % olivat miehiä ja loput 50 % vastaajista olivat naisia. Sukupuolijakauma vastaajien kesken jakautui siis tismalleen tasan, joten nuoret tytöt ja pojat olivat molemmat tasaisesti edustettuina tutkimuksessa.

Kuvio 1. Asumistapa, kyselytutkimus 2016

Kuviosta käy ilmi, että suurin osa vastaajista ei asu itsenäisesti, vaan joko vanhempiensa tai huoltajansa kanssa. Vanhempien kanssa asuu 173 vastaajista ja huoltajan kanssa 22 vastaajaa. Loput 47 vastaajaa vastasi asuvansa itsenäisesti.

Kuvio 2. Vastaajien ikä, kyselytutkimus 2016.

Vastaajien ikä on kuvattu kuviossa ikävälillä 17–18-vuotiaat, 15–16-vuotiaat sekä yli 18-vuotiaat. Kuvioista voi nähdä vastaajien iän ikäryhmittäin. (Kuvio 2.)

Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 114 vastaajaa oli iältään 17-18-vuotiaita, toiseksi eniten vastaajista kuului 15-16-vuotiaisiin ja loput 57 vastaajaa olivat yli 18-vuotiaita.

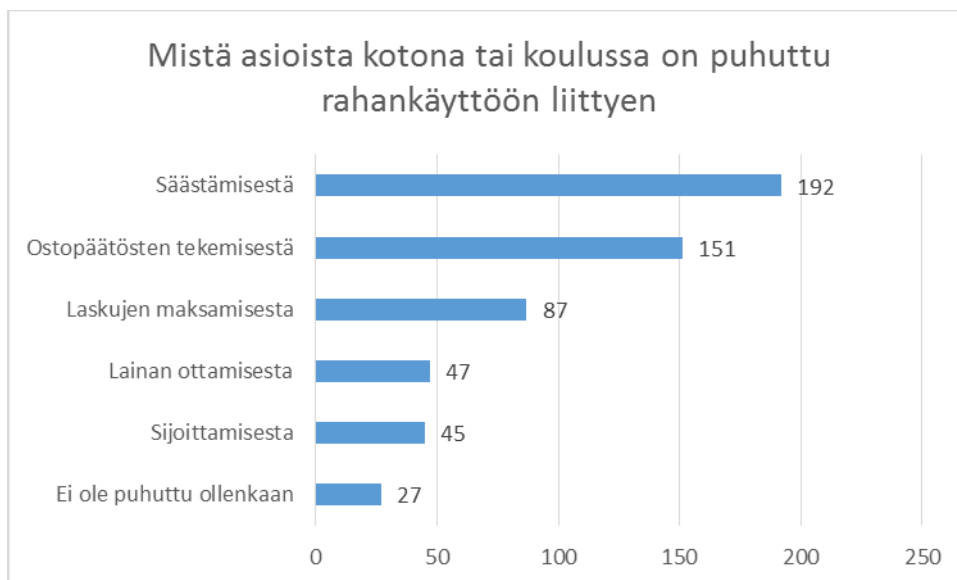
Taulukko 3. Käytössä oleva rahanmäärä, kyselytutkimus 2016.

Käytössä oleva rahanmäärä	vastaajien määrä	vastaajien määrä %
20 euroa tai alle	99	40,90 %
21–50 euroa	59	24,40 %
51–80 euroa	29	12,00 %
81–100 euroa	28	11,60 %
yli 100 euroa	27	11,20 %

Kysymyksessä neljä kysymme paljonko vastaajalla on keskimäärin rahaa käytössä kuukaudessa. Taulukosta 3. näkee, että valtaosalla vastaajista, 40,90 % rahaa oli käytössä 20 euroa tai alle. Vastaajista 24,40 % ilmoitti rahaa olevan käytössä 21-50 euroa. Loput vastaajista jakautuivat tasaisesti, joilla oli enemmän kuin 51 euroa käytettävissä. 51-80 euroa oli käytössä 12 % vastaajista, 11,60 % vastaajista oli käytössään 81-100 euroa ja 11,20 % vastaajista vastasi, että heillä oli enemmän kuin 100 euroa käytettävissä kuukaudessa.

5.2 Talousosaamisen kysymykset

Taloulosaamiseen liittyviä kysymyksiä kyselylomakkeessa oli yhteensä yhdeksän. Tässä osiossa tutkittiin vastaajien ostokäyttäytymistä, rahankäytön seuranta, lainakulttuuria ja aiheita, joista he ovat saaneet tietoa kotoa tai koulusta rahan käyttöön liittyen.

Kuvio 3. Mistä asioista on puhuttu rahankäyttöön liittyen, Kyselytutkimus 2016.

Kysymyksessä viisi, vastaajilta kysyttiin mistä asioista heille on puhuttu kotona tai koulussa liittyen rahankäyttöön. Tässä kysymyksessä vastaajat saivat valita maksimissaan 3 mieluisinta vaihtoehtoa. Vastaajien mukaan heille on puhuttu eniten säästämisestä sekä ostopäätösten tekemisestä. Säästämisestä oli puhuttu 35% vastaajista ja ostopäätösten tekemisestä 27% vastaajista. Laskujen maksamisesta oli puhuttu 16% vastaajista. Lainan ottamisesta sekä sijoittamisesta oli puhuttu ainoastaan 9% vastaajista. Myös 5% vastaajaa oli sitä mieltä, ettei heille ole puhuttu ollenkaan rahankäyttöön liittyen.

Taulukko 4. Millä tavalla kotona seurataan rahan käyttöä, kyselytutkimus 2016.

Seurataan verkkopankin kautta tuloja ja menoja	149	61,6 %
Seurataan, säilyttämällä laskuja ja kuitteja	107	44,20 %
Ei seurata ollenkaan	44	18,20 %
Seurataan, kirjaamalla muistiin menoja ja tuloja	37	15,30 %
Seurataan, mutta en tiedä miten	36	14,90 %

Suurimmalla osalla vastaajien kotona seurataan rahan käyttöä jollakin tavalla.

Verkkopankin kautta seuraaminen oli suosituin tapa, jonka oli vastannut 61,6 % vastaajaa. Rahan käyttöä seurataan kotona laskuja ja kuitteja säilyttämällä, jonka oli vastannut 44,20% vastaajista. 15,3 % vastaajaa vastasi, että heillä seurataan rahan

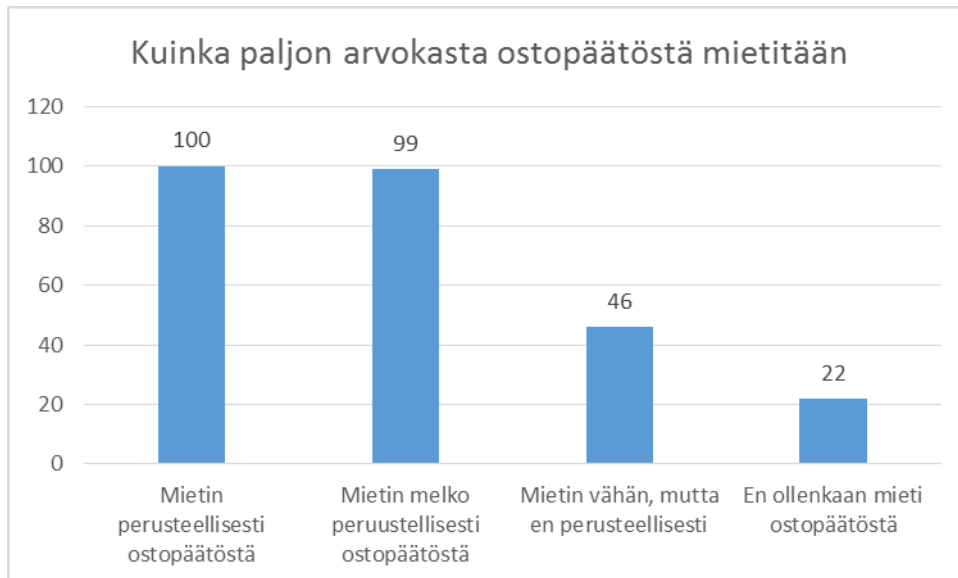
käyttöä kirjaamalla muistiin menoja ja tuloja. Vastaajista 14,9% % tiesi, että kotona rahan käyttöä seurataan, mutta ei tiennyt miten. Kuitenkin myös 18,2 % vastaajista kertoi, että rahan käyttöä ei seurattaisi heillä ollenkaan.

Kysymyksessä seitsemän kysyimme kuinka usein nuoret itse seuraavat omaa rahan käyttöään. Valtasoa vastaajista seurasi omaa rahan käyttöään viikoittain tai päivittäin. 34,3 % vastaajista seuraa viikoittain ja 33,3 % päivittäin. Kuukausittain omaa rahan käyttöä vastaajista seurasi 14,1 %. 11,1 % vastaajista kertoi kuitenkin, ettei seuraa rahan käyttöänsä ollenkaan. Loput vastaajista seurasivat rahan käyttöään 3-4 kertaa vuodessa tai harvemmin. (Liite 1.)

Taulukko 5. Miten rahankäyttöä seurataan, kyselytutkimus 2016.

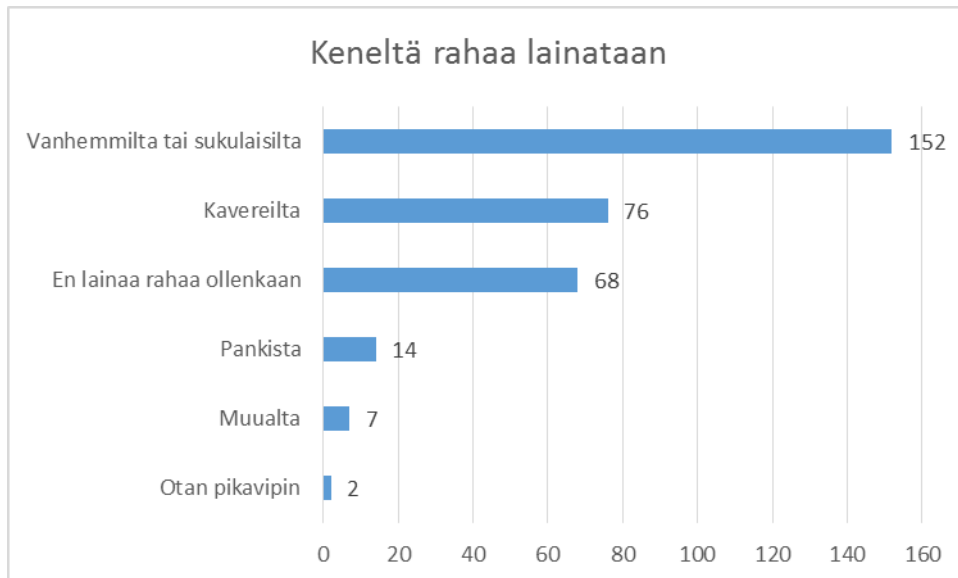
Seuraan verkkopankin kautta tuloja ja menoja	143	59,10 %
Säilytän laskuja ja kuitteja	113	46,70 %
Kirjaan muistiin menoja ja tuloja	36	14,90 %
En seuraa ollenkaan	28	11,60 %
En osaa seurata rahankäyttöäni	11	4,50 %

Kyselytutkimuksen kysymyksessä kahdeksan kysyttiin vastaajilta, kuinka he seuraavat omaa rahankäyttöään. Kysymykseen voi vastata maksimissaan kolme mieluisinta vaihtoehtoa. Vastauksia kysymykseen tuli 331 kappaletta. Verkkopankin seuraaminen sekä laskujen ja kuittien säilytys olivat suosituimmat vastausvaihtoehdot. Verkkopankin kautta tuloja ja menoja seurasi 59,1 % vastaajista sekä laskuja ja kuitteja säilytti 46,7 % vastaajista. Vastaajista myös 14,9 % kirjasi tuloja ja menojaan muistiin. Kysymys numero kuusi kysyttiin kuinka vastaajien kotona seurataan rahankäyttöä. Kysymys sisälsi samat vastausvaihtoehdot kuin kysymys numero kuusi. (Liite 1.)

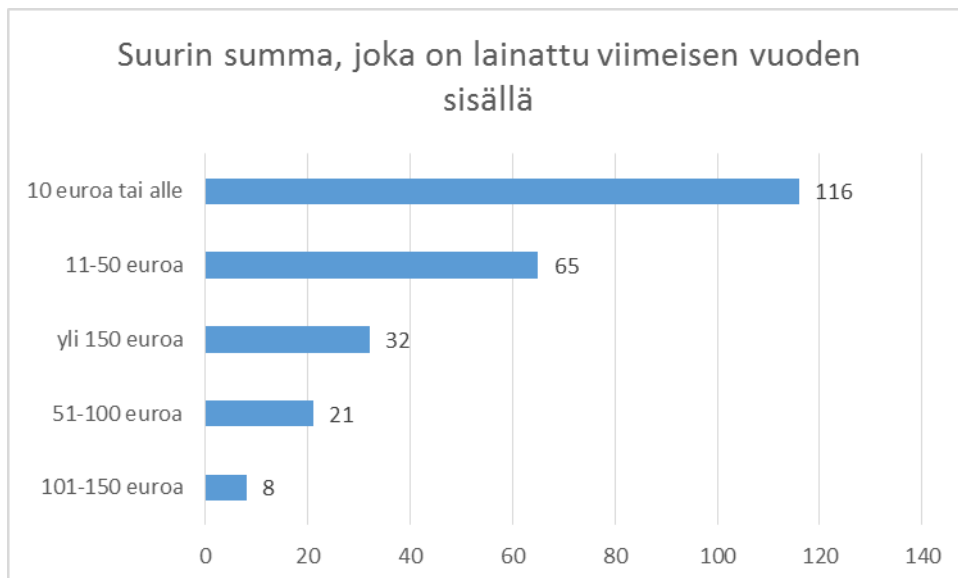
Kuvio 4. Kuinka paljon yleensä mietit arvokkaamman tavaran (Esim. puhelimen) ostamista, kysymys 9, vastaajia n=242. Kyselytutkimus 2016.

Kyselytutkimuksen kysymyksessä yhdeksän vastaajilta kysyttiin, kuinka paljon he miettivät arvokkaamman tavaran ostopäätöstä. Suurin osa vastaajista mietti ostopäätöstä perusteellisesti tai melko perusteellisesti. Perusteellisesti ostopäätöstä miettii 100 vastaajaa ja melko perusteellisesti 99 vastaajaa. Vastaajista 46 miettii vähän ostopäätöstään ja 22 ei mieti ollenkaan.

Kuvio 5. Keneltä rahaa lainataan, kyselytutkimus 2016.

Kysymyksessä 10 vastaajilta kysyttiin rahan lainaamisesta. Yli puolet vastaajista lainasi rahaa vanhemmilta tai sukulaisilta. Kavereilta rahaa lainasi 76 vastaajaa ja 68 vastaajaa ei lainaa rahaa ollenkaan. Vähiten vastauksia kysymykseen saivat pankki, muualta ja pikavippi. Pankista lainasi rahaa 14 vastaajaa, muualta seitsemän vastaajaa ja pikavipin valitsi ainoastaan kaksi vastaajaa.

Kuvio 6. Suurin lainasumma, kyselytutkimus 2016.

Kysymyksessä 11 kysyttiin vastaajilta, mikä on heidän suurin lainaama summa viimeisimmän vuoden aikana. Vastaajista peräti 75 % on lainannut maksimissaan 50 euroa viimeisen vuoden aikana. 116 vastaajaa on lainannut 10 euroa tai alle viimeisen vuoden aikana ja 65 on lainannut 11–50 euroa viimeisen vuoden aikana. Vastaajista 32 on lai-

nannut yli 150 euroa viimeisen vuoden aikana, 21 vastaajaa 51–100 euroa ja kahdeksan vastaajaa on lainannut 101–150 euroa viimeisen vuoden aikana

Kysymyksessä 12 vastaajilta kysyttiin kuinka paljon heillä on velkaa tällä hetkellä. Vastauksia kysymykseen saatiin 242 kappaletta. Suurimmalla osalla 63,6 % ei ollut kyselyn aikana velkaa ollenkaan. Alle 10 euroa velkaa oli 34 vastaajalla ja yli 150 euroa velkaa oli 31 vastaajalla. 11–50 euroa velkaa oli 19 vastaajalla. Vastausvaihtoehdoista vähiten vastattiin kohtiin 51–100 euroa ja 101–150 euroa. Ainoastaan kolme vastasi hänellä olevan velkaa sillä hetkellä 51–100 euroa ja yhdellä vastaajalla sen hetkinen velan määrä oli 101–150 euroa. (Liite 2.)

Kysymyksessä 13 vastaajilta kysyttiin, onko laina tai pikavippi hyvä ratkaisu velkojen maksamiseen. Vastauksia kysymykseen saatiin 242. Vastaajista selvä enemmistö piti lainaa tai pikavippiä huonona ratkaisuna velkojen maksamiseen ja sen vastasi yhteensä 194 vastaajaa. Vastaus sai 80,2 % osuuden kaikista vastauksista. 39 vastaajaa ei osannut sanoa, onko laina tai pikavippi hyvä ratkaisu velkojen maksamiseen ja 9 vastajaa piti lainaa tai pikavippiä hyvänä ratkaisuna. (Liite 3.)

5.3 Perintään liittyvät kysymykset

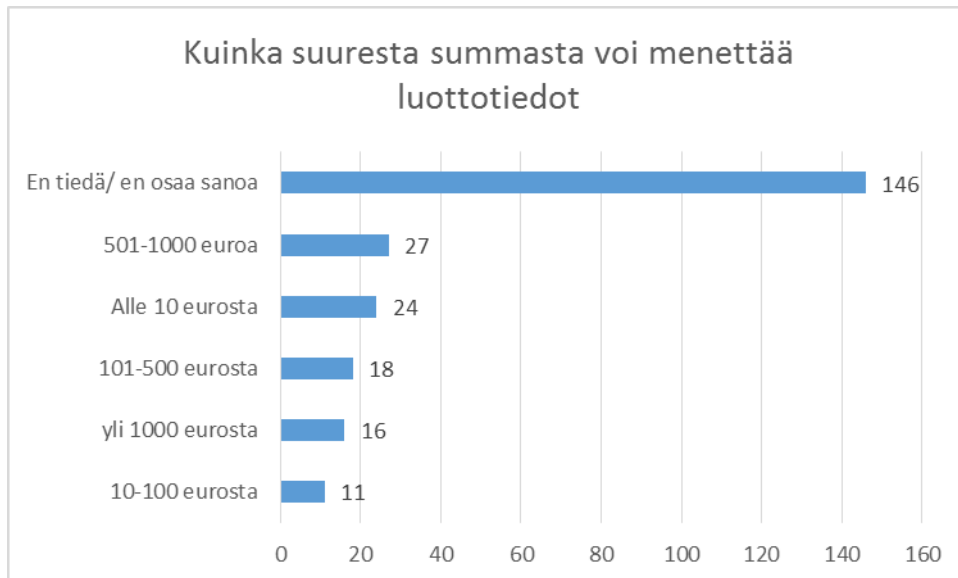
Kysymyksessä 14 vastaajilta kysyttiin, voiko laskun maksamatta jättäminen johtaa oikeuskäsittelyyn. Vastauksia kysymykseen saatiin 242. Vastaajista suurin osa 70,7 % oli sitä mieltä, että laskun maksamatta jättäminen voi johtaa oikeuskäsittelyyn. Vastuksia tämä vaihtoehto sai yhteensä 171 kappaletta. Seuraavaksi eniten vastauksia sai vaihtoehto, en tiedä / en osaa sanoa. Vastaajista 59 ei tiennyt tai ei osannut sanoa, voiko laskun maksamatta jättäminen johtaa oikeuskäsittelyyn ja 12 vastaajaa oli sitä mieltä, että laskun maksamatta jättäminen ei voi johtaa oikeuskäsittelyyn.

Taulukko 6. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset, kyselytutkimus 2016.

Pankkilainan ja luottokortin saaminen voi estyä	173	71,50 %
Vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua	149	61,60 %
Työpaikan saanti voi vaikeutua	101	41,70 %
Puhelinliittymän saanti voi vaikeutua	86	35,50 %
Voit saada sakko- tai vankeusrangaistuksen	67	27,70 %
En tiedä / en osaa sanoa	47	19,40 %
Koulutuspaikan saaminen voi estyä	32	13,20 %
Ei minkäänlaisia seuraamuksia	7	2,90 %

Kysymyksessä 15 vastaajilta kysyttiin, millaisia seuraamuksia maksuhäiriö merkinnällä on, johon vastaajat saivat valita maksimissaan kolme vaihtoehtoa. Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 662 ja noin 2,7 vastausta per vastaaja. Vastauksista eniten maksuhäiriömerkinnän seuraamuksiksi valittiin pankkilainan ja luottokortin saaminen voi estyä, vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua sekä työpaikan saanti voi vaikeutua. Pankkilainan ja luottokortin saamisen mahdollinen estyminen sai 173 vastausta, vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua 149 ja työpaikan saaminen sai 101 vastausta. Puhelinliittymän saanti voi vaikeutua sai 86 vastausta, sakko- tai vankeusrangaistus sai 67 vastausta sekä koulutuspaikan saamisen estyminen sai 32 vastausta. Vastaajista 47 ei tiennyt tai ei osannut sanoa seuraamuksia, joita maksuhäiriömerkintä voi tuoda. 7 vastaajaa vastasi, ettei maksuhäiriömerkinnällä ole mitään seuraamuksia.

Kysymyksessä 16 kysyttiin kuinka kauan maksuhäiriömerkintä on voimassa. Vastauksi kysymykseen saatiin 240. Yli puolet vastaajista 57,9 % eivät tieneet tai eivät osanneet sanoa kuinka kauan maksuhäiriömerkintä on voimassa. Vastauksia kohtaan en tiedä / en osaa sanoa tuli 140 kappaletta. Vastaajista 34 vastasi maksuhäiriömerkinnän olevan voimassa yli 4 vuotta ja 23 vastasi sen olevan voimassa 3 vuotta. 21 vastaajaa vastasi maksuhäiriömerkinnän olevan voimassa 4 vuotta, 11 vastaajaa 2 vuotta, 8 vastaajaa yhden vuoden ja ainoastaan 3 vastaajaa oli sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä on voimassa 1 kuukauden. (Liite 4.)

Kuvio 7. Summa, josta voi aiheutua maksuhäiriömerkintä, kyselytutkimus 2016.

Viimeisessä kyselylomakkeen kysymyksessä 17 kysyttiin vastaajilta kuinka suuresta summasta vähintään voi menettää luottotiedot. Vastaajista suurin osa 60,3 % vastasi, en tiedä / en osaa sanoa. Vastauksia kohtaan tuli 146. Vastaajista 27 vastasi, että luottotiedot voi menettää 501–1000 eurosta, 10 vastaajaa vastasi alle 10 eurosta ja 18 vastaajista vastasi yli 1000 eurosta. Pienimmät määrät vastauksia sai yli 1000 eurosta, jonka vastasi 16 vastaajaa sekä 10–100 eurosta, jonka vastasi 11 vastaajaa.

6 Vastauksien analysointia

Tässä kappaleessa tarkastellaan kyselytutkimusten kysymysten vastauksia luokittain. Vastaukset ovat luokiteltu koulujen välisiin vastauksiin, sukupuolen mukaan sekä kuukausittain käytössä olevan rahan määrän perusteella annettuihin vastauksiin. Vastauksia vertaillaan kaavioita ja taulukointeja hyödyntäen. Kysymyksiä, joiden vastauksia vertaillaan, on yhteensä 13 kappaletta. Kysymykset ovat kyselytutkimuksen kysymykset numerot 4-17, joista 9 ovat talousosaamiseen liittyviä kysymyksiä ja loput 5 ovat perintään liittyviä kysymyksiä. Vastaukset luokkien välillä esitetään kyselytutkimuksessa olevan kysymysten järjestyksessä.

6.1 Vastaukset oppilaitoksittain

Tässä kappaleessa tarkastellaan vastauksia oppilaitosten kesken. Kyselyyn vastasi kolme eri oppilaitosta, jotka olivat Porvoon ammattiopisto Amisto, Porvoon Point Collegen kauppaoppilaitos sekä Porvoon Linnakosken lukio. Vastaajia kyselytutkimuksessa oli yhteensä 242 henkilöä jotka jakautuivat seuraavasti oppilaitoksissa; ammattiopisto Amiston vastaajia oli 99 henkilöä, Point Collegen kauppaoppilaitoksen vastaajia oli 69 henkilöä ja loput 74 vastaajaa olivat Linnakosken lukiosta.

Kuvio 8. Mistä asioista puhuttu rahankäyttöön liittyen, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Kysymyksessä viisi vastaajaa pyydettiin valitsemaan maksimissaan kolme mieluisinta vaihtoehtoa vastausvaihtoehdoista. Vastauksia saatiin yhteensä 549 kappaletta ja ne jakautuivat Ammattiopiston vastauksiin, joita oli 229 vastausta, kauppaoppilaitoksen vastauksia oli 152 ja lukion vastauksia 168 kappaletta. Vastauksista ilmenee, että eniten koulussa ja

kotona on puhuttu säästämisestä jokaisessa oppilaitoksessa. Ammattiopiston vastaajille on puhuttu enemmän laskujen maksamisesta kuin kauppaoppilaitoksen vastaajille tai lukion vastaajille. Tuloksien mukaan 21 % ammattiopiston vastaajille on puhuttu laskujen maksamisesta, kun taas kauppaoppilaitoksen vastaajista 14 % ja lukion vastaajista 10 % on saanut tietoa laskujen maksamisesta. Lukion vastaajille on puhuttu enemmän sijoittamisesta kuin muiden oppilaitoksen vastaajille.

Taulukko 7. Millä tavalla kotona seurataan rahan käyttöä, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Oppilaitokset	Ammattiopisto	Kauppaoppilaitos	Lukio
Kirjaamalla muistiin menoja ja tuloja	9 %	11 %	10 %
Säilyttämällä laskuja ja kuitteja	26 %	27 %	34 %
Verkkopankin kautta tuloja ja menoja	41 %	38 %	40 %
Seurataan, mutta en tiedä miten	5 %	13 %	12 %
Ei seurata ollenkaan	18 %	11 %	4 %

Tässä kysymyksessä vastaajat saivat valita maksimissaan kolme mieluisinta vastausvaihtoehtoa. Vastauksista käy ilmi, että 18 % ammattiopiston vastaajien mielestä heidän kotonaan ei seurata rahankäyttöä ollenkaan, kun taas lukioista ainoastaan 4 % vastaajista on sitä mieltä. Vastausten perusteella lukiolaisten kotona seurataan rahankäyttöä enemmän säilyttämällä laskuja ja kuitteja kuin ammattiopistossa ja kauppaoppilaitoksessa. Ammattiopiston vastaajilla on parempi käsitys siitä, kuinka heillä kotonaan seurataan rahankäyttöä kuin kauppaoppilaitoksessa tai lukiossa.

Kysymyksessä numero 7 vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he seuraavat omaa rahankäyttöään. Jokaisessa oppilaitoksessa suurin osa vastaajista seuraa omaa rahan käyttöään päivittäin tai viikoittain. Ammattiopistossa 11 % vastaajista ei seuraa ollenkaan rahankäyttöään. Kauppaoppilaitoksessa rahankäyttöään ei seuraa ollenkaan ainoastaan 7 % vas-

taajista ja lukiossa 5 %. Vastaajien rahankäytön seurannassa ei ole merkittäviä eroja. Vastauksien perusteella suurin osa vastaajista seuraa rahankäyttöään viisaasti.

Taulukko 8. Miten rahan käyttöä seurataan, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Oppilaitos	Ammattiopisto	Kauppaoppilaitos	Lukio
Kirjaan muistiin menoja ja tuloja	7 %	14 %	12 %
Säilytän laskuja ja kuitteja	31 %	29 %	43 %
Verkkopankin kautta tuloja ja menoja	49 %	44 %	34 %
En osaa seurata rahankäyttöäni	4 %	5 %	1 %
En seuraa ollenkaan	9 %	7 %	9 %

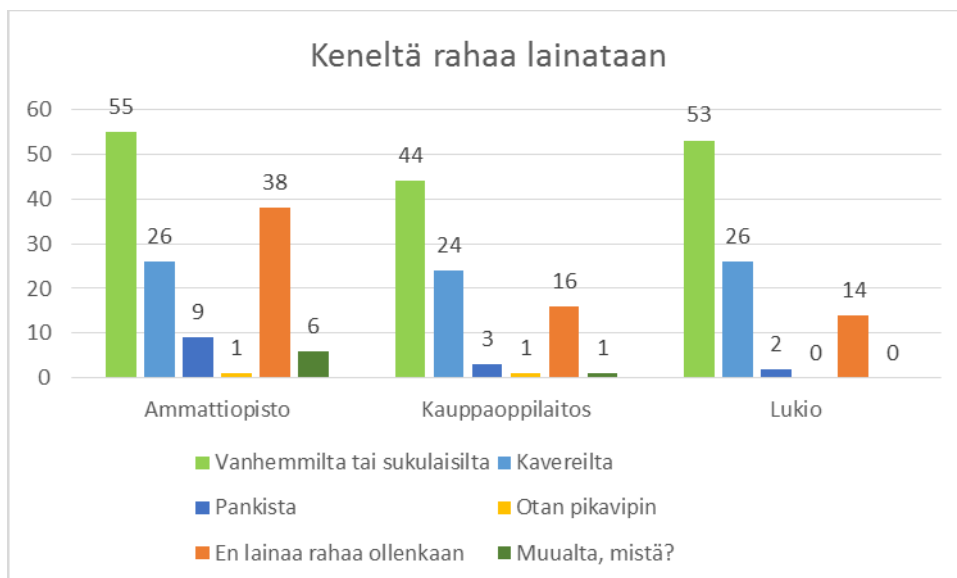
Kysymyksessä kahdeksan kysyttiin samoja asioita kuin aiemmin kysymyksessä kuusi. Vastaajat pystyivät valitsemaan maksimissaan kolme mieluisinta vaihtoehtoa. Vastauksia tutkiessa huomaa, että rahan käyttöä seurataan itse samalla tavalla kuin kotonakin. Eniten rahankäyttöä seurataan verkkopankin kautta, sekä säilyttämällä kuitteja ja laskuja. Lukiolaiset seuraavat enemmän rahankäyttöään säilyttämällä laskuja ja kuitteja kuin muut oppilaitoksen vastaajat. Lukiolaiset myös käyttävät verkkopankkia vähemmän kuin kauppaoppilaitoksen ja ammattiopiston vastaajat. Lukiolaisista vastaajista 12 % enemmän säilyttää laskuja ja kuitteja kuin ammattiopiston vastaajat ja jopa 14 % enemmän kuin kauppaoppilaitoksen vastaajat. Ammattiopistolaiset vastaajat käyttävät 15 % enemmän verkkopankkia rahan käytön seurantaan kuin lukiolaiset. Myös kauppaoppilaitoksen vastaajat käyttävät 10 % enemmän verkkopankkia kuin lukiolaiset.

Vastaajien mielestä he kokevat käyttävänsä verkkopankkia enemmän kuin kotona, pois lukien lukiolaiset, joiden mielestä kotona käytetään enemmän verkkopankkia kuin mitä he itse käyttävät. Myös jokaisen oppilaitoksen vastaajat säilyttävät mielestään enemmän laskuja ja kuitteja kuin heillä kotona säilytetään. Lukiolaisten mielestä he itse seuraavat vähemmän rahan käyttöään kuin heillä kotona seurataan, kun taas kauppaoppilaitoksen ja ammattiopiston vastaajien mielestä kotona ei seurata rahankäyttöä yhtä hyvin kuin he itse seuraavat. Kauppaoppilaitoksen vastaajista 7 % ei seuraa rahankäyttöä ollenkaan ja kotona rahankäyttöä ei seurata 11 % vastaajan mielestä. Ammattiopistossa 9 % ei seuraa rahankäyttöään, kun taas 18 % mielestä kotona ei seurata rahankäyttöä ollenkaan. (Taulukko 7.)

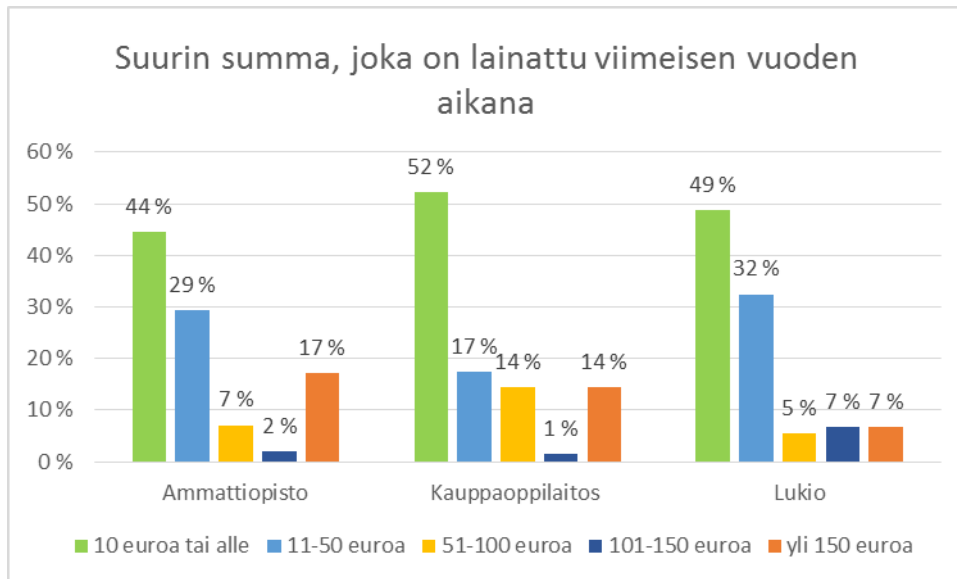
Kuvio 9. Ostopäätöksen miettiminen, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Kaupaoppilaitoksen ja lukion vastaajien enemmistö, miettii ostopäätöstään melko perusteellisesti, kun taas ammattiopistossa ostopäätöstä mietitään perusteellisesti eniten. Ammattiopiston ja lukion vastaajista 41 % miettii perusteellisesti ostopäätöstä, kun taas kaupaoppilaitoksen vastaajista ainoastaan 26 % miettii ostopäätöstään perusteellisesti. Lukion sekä kaupaoppilaitoksen vastaajista 45 % miettii ostopäätöstä melko perusteellisesti ja ammattiopiston vastaajista samalla tavalla miettii 34 %. Vähän ostopäätöstä miettii kaupaoppilaitoksen vastaajista peräti 26 %, kun vastaavasti samalla tavalla ajattelee lukion vastaajista 11 % sekä 14 % ammattiopistosta. Ammattiopiston vastaajista 10 % ei mieti ollenkaan arvokkaamman tavarantoimintaa.

Kuvio 10. Keneltä rahaa lainataan, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Oppilaitoksesta riippumatta, selvä enemmistö lainaa rahaa vanhemmiltaan tai sukulaisilta. Seuraavaksi eniten rahaa lainataan kavereilta tai rahaa ei lainata ollenkaan. Ammattiopiston vastaajista 28 % ei lainaa rahaa ollenkaan, mutta kauppaopiston vastaajista 18 % ja lukiolaisista 14 % ei lainaa rahaa ollenkaan. Vastauksista myös ilmenee, että ammattiopiston vastaajat lainaavat enemmän rahaa pankista, kuin muut vastaajat. Vastausvaihtoehto muualta sai myös avoimia vastauksia, joista eniten esiin nousi se, että ammattiopiston vastaajat käyvät töissä opintojen ohella.

Kuvio 11. Suurin lainasumma, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Selvä enemmistö vastaajista oppilaitoksesta riippumatta on lainannut 10 euroa tai alle viimeisen vuoden aikana tai 11–50 euroa. Ammattiopiston vastaajista 17 % on lainannut yli 150 euroa viimeisen vuoden aikana ja kauppaoppilaitoksesta 14 %. Ammattiopiston ja kauppaoppilaitoksen vastauksista voi päätellä, että opiskelijat saavat opintolainaa tai opinto- ja asumistukia enemmän kuin lukiolaiset, sillä heillä on enemmän rahaa käytössään kuukaudessa. Lukiolaisista vastaajista ainoastaan 2,7 % asuu itsenäisesti, kun taas ammattiopiston vastaajista itsenäisesti asuu 36,4 % ja kauppaoppilaitoksen vastaajista 13 %. (Taulukko 3).

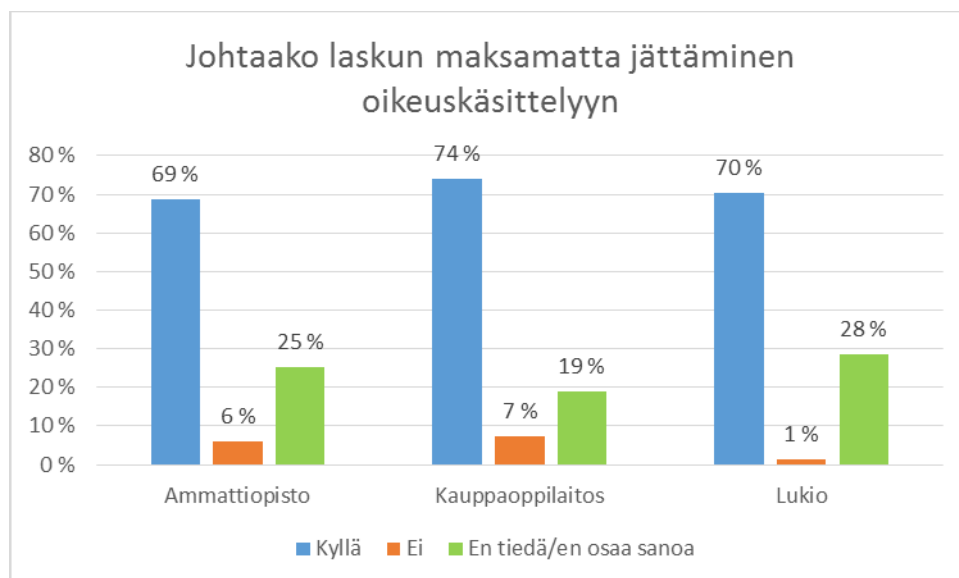
Kysymyksessä numero 12 vastaajilta kysyttiin, kuinka paljon heillä on velkaa tällä hetkellä. Selvällä enemmistöllä oppilaitoksesta riippumatta ei ollut velkaa ollenkaan. Ammattiopiston vastaajista 63 % ei ollut velkaa ollenkaan. Kauppaoppilaitoksen vastaajista 57 % ja lukion vastaajista 70 % ei ollut velkaa ollenkaan. Kauppaoppilaitoksen vastauksesta ilmenee, että heillä joilla oli vastaus hetkellä velkaa, sen suuruus oli joko 10 euroa tai alle tai yli 150 euroa. Vastauksista ilmeni, että ammattiopiston vastaajista 17 % sekä kauppaoppilaitok-

sen vastaajista 15 % oli velkaa vastaushetkellä yli 150 euroa, kun taas lukiolaisista ainoastaan 4 % oli velkaa sen verran. Tuloksista voi päätellä, että ammattiopistolaisilla ja kauppaoppilaitoksen oppilailla on enemmän opintolainaa, koska velka summa on suuri sekä heistä enemmistö asuu yksin verrattuna lukion vastaajiin.

Kysymyksessä numero 13 kysyttiin, onko pikavippi vastaajien mielestä hyvä ratkaisu velkojen maksamiseen. Ammattiopiston vastaajista 77 %, kauppaoppilaitoksen 78 % ja lukion 86 % mielestä pikavippi ei ole hyvä ratkaisu velkojen hoitamiseen. Ammattiopiston vastaajista 20 % ei osannut sanoa, onko pikavippi hyvä ratkaisu velkojen maksamiseen. Kauppaoppilaitoksessa 14 % ja lukiossa 9 % vastaajista ei myöskään osannut sanoa, onko ratkaisu hyvä.

Nykymuodossa pikavipit ovat kadonneet markkinasta ja tilalle on tullut kulutusluottoja tarjoavat yritykset. Pikavippeinä tarkoitetaan yleensä pientä lainaa muutamasta sadasta eurosta noin muutamaan tuhanteen euroon. Pikavippien mainostus katosi lähes kokonaan, kun uusi lakimuutos liittyen pieniin lainoihin vuonna 2013 tuli voimaan. Lakimuutoksen avulla määrättiin korkokatto alle 2000 euron luotoille. Lain mukaan kyseisen kokoisen luoton maksimi korkokatto on 50 %. (Laki kuluttajasuojalain 7 luvun muuttamisesta, luku 17 a).

6.1.2 Perintätietous oppilaitoksittain

Kuvio 12. Laskun maksamattajättäminen, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Laskun maksamatta jättäminen voi johtaa oikeuskäsittelyyn, tämän tiesi suurin osa oppi-

laitoksien vastaajista. Ammattioppilaitoksen vastaajista 25 % kauppaoppilaitoksen vastaajista 19 % ja lukion vastaajista 28 % ei tiennyt tai ei osannut sanoa, voiko laskun maksamatta jättäminen johtaa oikeuskäsittelyyn. Vastauksien perusteella 24 % kaikista vastaajista ei osannut sanoa kysymykseen vastausta tai ei tiennyt sitä, joka on yllättävä tulos.

Taulukko 9. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016

Oppilaitokset	Ammattiopisto	Kauppaoppilaitos	Lukio
Ei minkäänlaisia seurauksia	1 %	2 %	1 %
Pankkilainan ja luottokortin saaminen voi estyä	27 %	26 %	25 %
Voit saada sakko- tai vankeusrangaistuksen	9 %	11 %	11 %
Puhelinliittymän saanti voi vaikeutua	15 %	11 %	11 %
Vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua	24 %	22 %	21 %
Työpaikan saanti voi vaikeutua	13 %	17 %	18 %
Koulutuspaikan saaminen voi estyä	5 %	5 %	6 %
En tiedä/en osaa sanoa	7 %	7 %	8 %

Kysymyksessä 15 vastaajia pyydettiin valitsemaan maksimissaan kolme asiaa, joihin maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa. Oppilaitosten välillä suuria eroavaisuuksia vastauksissa ei ollut sekä oppilaitoksesta riippumatta ainoastaan muutama henkilö oli sitä mieltä, että maksuhäiriö merkinnällä ei ole minkäänlaisia seuraamuksia. Vastaus vaihtoehdoista kaikki, pois lukien voit saada sakko- tai vankeusrangaistuksen, ei minkäänlaisia seuraamuksia ja en tiedä / en osaa sanoa ovat vaikutuksia, joita maksuhäiriömerkintä voi tuoda. Vastaus vaihtoehdoista eniten valitut olivat pankkilainan ja luottokortin saaminen voi estyä, vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua, työpaikan saaminen voi estyä ja puhelinliittymän saanti voi vaikeutua. Vastausten perusteella oppilaitoksesta riippumatta maksuhäiriö merkintä mielletään eniten luottoon liittyvänä tai sopimuksen estävänä tekijänä. Kauppaoppilaitoksen ja lukion vastaajien kolme suosituinta vastaus vaihtoehtoa olivat samat, mutta ammattiopiston vastaajien kolme suosituinta vaihtoehtoa erosi siten, että puhelinliittymän saanti voi vaikeutua oli enemmän vastattu kuin työpaikan saanti voi estyä.

Taulukko 10. Maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaika, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Oppilaitos	Ammattiopisto	Kauppaoppilaitos	Lukio
1 kuukauden	1 %	0 %	3 %
1 vuoden	5 %	1 %	3 %
2 vuotta	2 %	4 %	8 %
3 vuotta	11 %	12 %	6 %
4 vuotta	9 %	10 %	7 %
yli 4 vuotta	17 %	14 %	10 %
En tiedä/en osaa sanoa	55 %	58 %	64 %

Selkeästi suurin osa vastaajista oppilaitoksesta riippumatta ei tiedä tai ei osaa sanoa kuinka kauan maksuhäiriömerkintä on luottotiedoissa voimassa. Ammattiopiston vastaajista 17 %, kauppaoppilaitoksen 14 % ja lukion 10 % mielestä maksuhäiriömerkintä on voimassa yli 4 vuotta. Yleisesti ottaen oppilaitokset pitivät maksuhäiriömerkintää pitkäkestoisena, jos he osasivat sanoa kuinka kauan merkintä on voimassa. Lukion vastaajista 64 % ei osannut sanoa maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaika. Verrattuina muihin oppilaitoksiin, ammattiopiston ja kauppaopiston vastaajat olivat tuloksien mukaan hieman paremmin tietoisia maksuhäiriömerkinnän voimassaoloajasta.

Yksittäisen maksuhäiriömerkinnän voimassaolo aika vaihtelee 2-3 vuoteen. Vaikuttavana tekijänä maksuhäiriömerkinnän pituuden määrittämisessä on myös aiemmat mahdolliset merkinnät. Jos velallisella on luottotiedoissaan aiempi maksuhäiriömerkintä, niin uusi maksuhäiriömerkintä pidentää jo aiemmin saadun merkinnän kestoja vuodella pidemmäksi. (Takuusäätiö, maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaika)

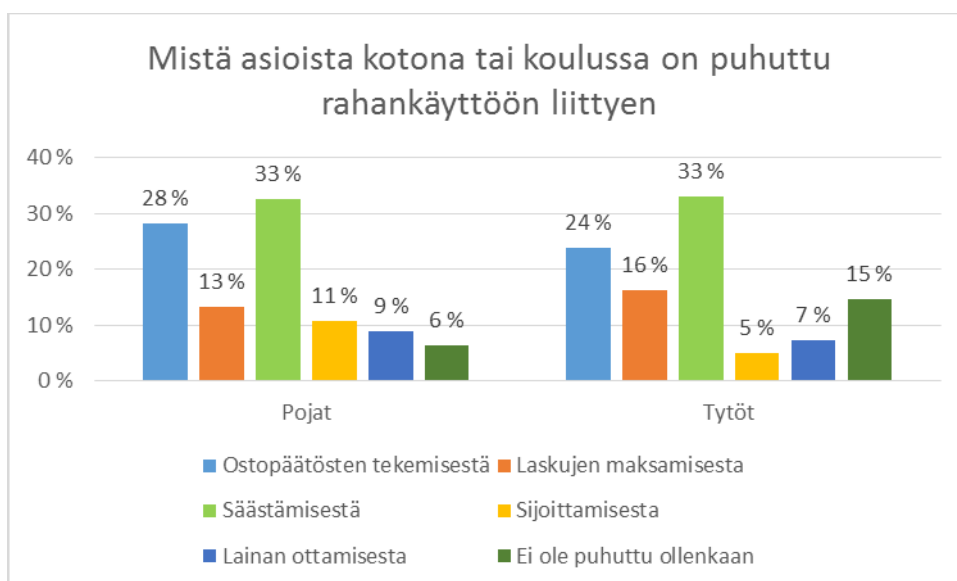
Taulukko 11. Summa, josta voi aiheutua maksuhäiriömerkintä, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Oppilaitos	Ammattiopisto	Kauppaoppilaitos	Lukio
Alle 10 eurosta	11 %	7 %	11 %
10–100 eurosta	7 %	4 %	1 %
101–500	6 %	12 %	5 %
501–1000	10 %	12 %	12 %
yli 1000 eurosta	9 %	7 %	3 %
En tiedä/en osaa sanoa	57 %	58 %	68 %

Kyselytutkimuksen viimeisessä kysymyksessä vastaajien piti arvioida, kuinka suuresta summasta vähintään luottotiedot voi menettää. Tässäkin kysymyksessä selvästi suurin osa vastaajista ei tiennyt tai osannut sanoa. Ammattiopiston vastaajista 57 % ei tiennyt kuinka suuresta summasta vähintään luottotiedot voi menettää. Melkein sama osa kauppaopiston vastaajista ei myöskään tiennyt vastausta. Lukion vastaajista 68 % ei osannut vastata kysymykseen. Vastausten perusteella voi todeta, että ammattiopiston ja kauppaoppilaitoksen vastaajilla oli parempi käsitys, siitä kuinka suuresta summasta luottotiedot voi menettää. Ammattiopiston ja lukion vastaajista 11 % arveli, että jopa alle 10 eurosta luottotiedot voi menettää. Kauppaoppilaitoksen vastaajista 24 % mielestä luottotiedot menettää 101–500 eurosta tai 501–1000 eurosta. 501–1000 euroa vastasi myös ammattiopistosta 10 % ja lukiosta 12 %. Vastausten perusteella voi todeta ettei vastaajilla ollut tietoa summasta, josta luottotiedot voi menettää. Myös vastaajat oppilaitoksesta riippumatta arvelivat, että maksuhäiriömerkintä syntyy suuremmasta summasta kuin 10–100 eurosta. Maksuhäiriömerkintä voi tulla jopa alle 10 eurosta. Velkoja harvoin hakee velkomustuomioita niin pienestä summasta tai siirtää laskun ulosmitattavaksi, paitsi jos kyseessä on suoraan ulosottokelpoinen saatava.

6.2 Sukupuolen vaikutus talousosaamiseen

Tässä kappaleessa tarkastellaan vastauksia tyttöjen ja poikien näkökulmasta. Vastaukset on suodatettu tyttöjen ja poikien vastauksiin. Kappaleen tarkoituksena on nostaa esiin asioita, joita ilmeni vastauksista sekä havainnoida vastauksien eroavaisuuksia sukupuolittain.

Kuvio 13. Mistä asioista puhuttu rahankäyttöön liittyen, sukupuolet, kyselytutkimus 2016.

Vastauksien perusteella, pojat kokevat, että heille on puhuttu enemmän rahankäyttöön liittyvistä asioista kotona tai koulussa kuin tytöille. Tyttöjen vastaajista 15 % ei ole mielestään saanut tietoa rahankäytöstä kotona tai kouluissa, kun taas pojista ainoastaan 6 % ajatteli niin. Pojille sekä tytöille on puhuttu eniten säästämisestä sekä ostopäätösten tekemisestä. Poikien vastaajista 11 % on puhuttu sijoittamisesta ja tyttöjen vastaajista 9 %.

Taulukko 12. Kuinka usein seurataan rahankäyttöä, sukupuolet, kyselytutkimus 2016.

Sukupuoli	Pojat	Tytöt
Seuraan päivittäin	36 %	30 %
Seuraan viikoittain	31 %	42 %
Seuraan kuukausittain	16 %	14 %
Seuraan 3-4 kertaa vuodessa	2 %	2 %
Seuraan ehkä pari kertaa vuodessa	2 %	2 %
Seuraan ehkä kerran vuodessa	2 %	4 %
En seuraa ollenkaan	11 %	6 %

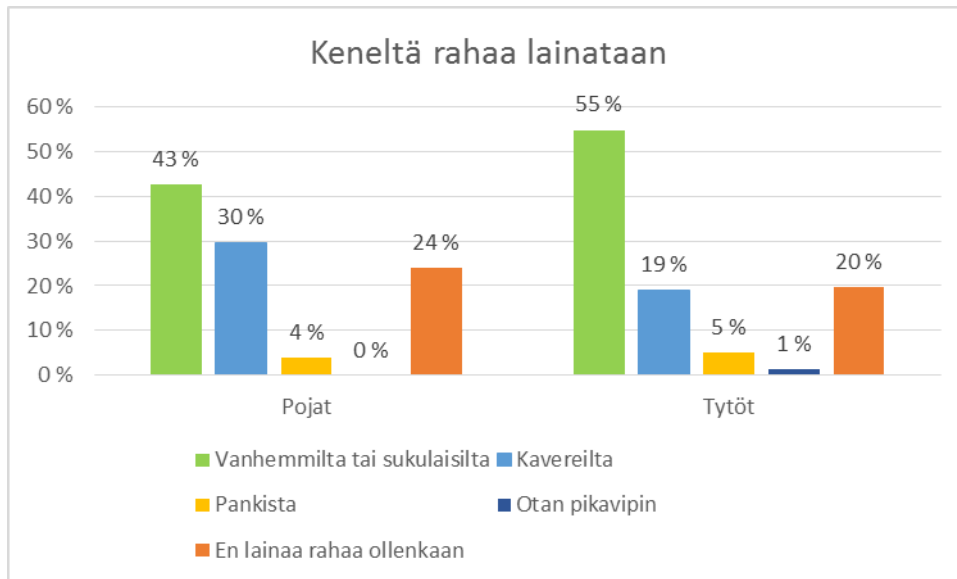
Suurin osa pojista sekä tytöistä seuraa rahankäyttöään vähintään viikoittain. Pojat seuraavat tyttöjä enemmän rahaa viikoittain tai kuukausittain. Myös pojista isompi osa verrattuna tyttöihin ei seuraa rahan käyttöään ollenkaan. Rahan käyttöä seuraa päivittäin pojista 36 % ja tytöistä 30 %. Viikoittain rahan käyttöään seuraa 42 % tytöistä ja pojista 31 %. Kerran kuukaudessa rahan käyttöään seuraa pojista 16 % ja tytöistä 14 %, kun taas rahan käyttöään ei seuraa 11 % pojista ja 6 % tytöistä. Tulosten perusteella vastaajat seuraavat rahan käyttöään hyvin ja riittävän useasti käytettävissä olevaan rahan määrään verrattuna. 65 % vastaajista, sukupuolesta riippumatta on käytössään rahaa kuukauden aikana 50 euroa tai alle. (Taulukko 3)

Taulukko 13. Miten rahan käyttöä seurataan, oppilaitokset, kyselytutkimus 2016.

Sukupuoli	Pojat	Tytöt
Kirjaan muistiin menoja ja tuloja	6 %	15 %
Säilytän laskuja ja kuitteja	31 %	37 %
Seuraan verkkopankin kautta tuloja ja menoja	48 %	39 %
En osaa seurata rahankäyttöäni	3 %	4 %
En seuraa ollenkaan	13 %	5 %

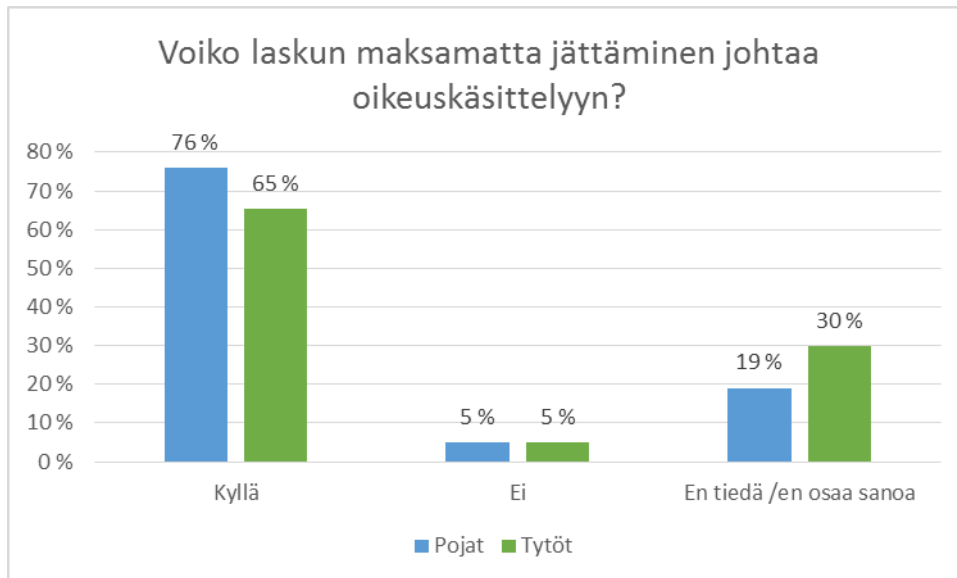
Pojat sekä tytöt seuraavat rahan käyttöään eniten verkkopankin kautta ja säilyttämällä laskuja ja kuitteja. Pojista 48 % käyttää verkkopankkia, kun taas tytöistä 39 % vastaajista.

Kuitteja ja laskuja säilyttää pojista 31 % ja tytöistä 37 %. Pojista ainoastaan 6 % kirjaa muistiin menoja ja tulojaan, mutta tytöistä saman tekee peräti 15 % vastaajista. Tytöistä 5 % ei seuraa rahan käyttöään ollenkaan, kun taas pojista huomattava osa ei seuraa ollenkaan rahan käyttöään. Vastausten perusteella voi päätellä, että tytöt seuraavat eniten rahan käyttöään kirjaamalla muistiin menoja, säilyttämällä laskuja ja kuitteja sekä verkkopankin kautta, kun taas pojat käyttävät enemmän verkkopankkia tai säilyttävät kuitteja ja laskuja.

Kuvio 14. Keneltä rahaa lainataan, sukupuoli, kyselytutkimus 2016.

Vastauksista käy ilmi, että eniten sukupuolesta riippumatta rahaa lainataan vanhemmilta tai sukulaisilta, joka vaikuttaa olevan yleisin tapa nuorten keskuudessa. Tytöistä 55 % lainaa rahaa vanhemmilta tai sukulaisilta ja pojista 43 %. Pojista peräti 30 % lainaa rahan kaveireilta, kun vastaavasti ainoastaan 19 % tytöistä lainaa rahaa kaveireiltaan. Pojista 24 % ei lainaa rahaa ollenkaan ja tytöistä 20 %. Selvä enemmistö tytöistä ja pojista lainaa rahaa, kuin on lainaamatta sitä.

Kuvio 15. Laskun maksamatta jättäminen, sukupuolet, kyselytutkimus 2016.

Laskun maksamatta jättäminen voi johtaa oikeuskäsittelyyn, jonka tiesi selvästi suurin osa tytöistä sekä pojista. Pojista 76 % tiesi laskun maksamatta jättämisen johtavan oikeuskäsittelyyn ja tytöistä 65 %. Tytöistä myös 30 % ei osannut vastata kysymykseen tai ei tiennyt johtaako laskun maksamatta jättäminen oikeuskäsittelyyn, kun taas pojista ainoastaan 19 % ei osannut sanoa. Vastaajista yhteensä 10 % oli sitä mieltä, ettei maksamatta jättäminen johda oikeuskäsittelyyn.

6.3 Talousosaaminen käytössä olevan rahamäärän mukaan

Tässä kappaleessa vastaukset ovat suodatettu käytössä olevan rahamäärän mukaan. Vastauksia tarkastellaan henkilöiden kesken joilla on rahaa käytössä kuukaudessa 50 euroa tai alle, 51–100 euroa ja yli 100 euroa. Kappaleen tarkoituksena on nostaa esiin asioita, joita ilmeni vastauksista sekä havainnoida vastauksien eroja eri vastaajaryhmien kesken.

Taulukko 13. Mistä asioista puhuttu rahankäyttöön liittyen, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016

Rahaa käytössä	0-50 euroa	51–100 euroa	Yli 100 euroa
Ostopäätösten tekemisestä	32 %	33 %	21 %
Laskujen maksamisesta	11 %	14 %	21 %
Säästämisestä	35 %	39 %	33 %
Sijoittamisesta	9 %	7 %	8 %
Lainan ottamisesta	7 %	5 %	12 %
Ei ole puhuttu ollenkaan	6 %	2 %	6 %

Vastausten perusteella ostopäätöksen tekemisestä on puhuttu enemmän vastaajille, joilla on rahaa käytössä vähemmän. Vastaajista, joilla rahaa on käytössä yli 100 euroa kuukaudessa 21 %:lle on puhuttu ostopäätösten tekemisestä. 0-50 euroa käytössä oleville 32 %:lle sekä 33 %:lle joilla on käytössä 51–100 euroa. Eniten kaikille vastaajille on puhuttu säästämisestä kotona tai koulussa. Laskujen maksamisesta on puhuttu eniten niille, joilla on yli 100 euroa käytössä. 21 % vastaajista, joilla on rahaa käytössä yli 100 euroa, on saanut tietoa laskujen maksamisesta kotoa tai koulusta, kun taas ainoastaan 11 % heistä, joilla on rahaa käytössä 0-50 euroa, on saanut tietoa laskujen maksamisesta. Myös lainan ottamisesta on puhuttu eniten niille, joilla rahaa käytössä on enemmän kuukaudessa.

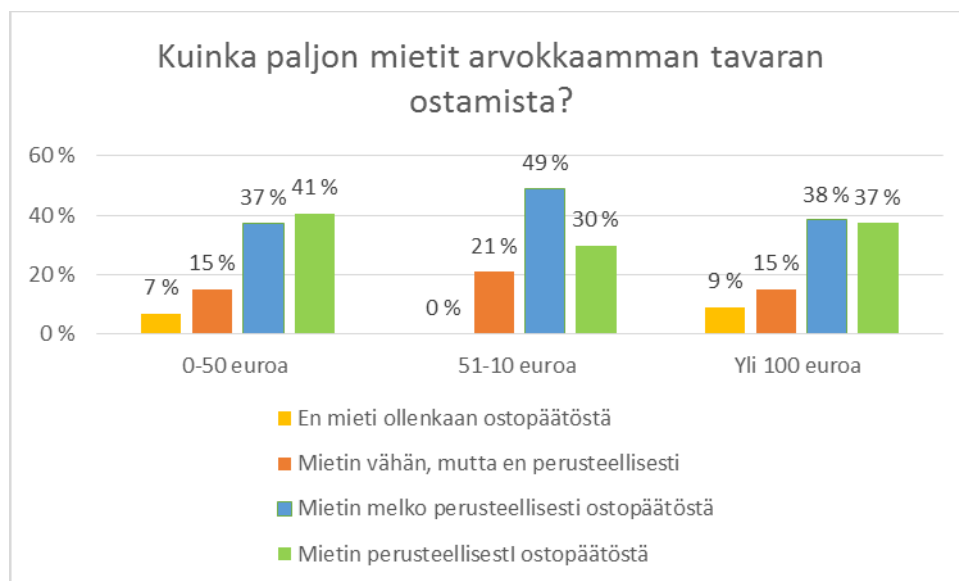
Vastausten perusteella, vastaajille joilla on enemmän rahaa käytössä, on puhuttu enemmän laskujen maksamisesta ja lainan ottamisesta, koska he todennäköisesti maksavat itse jo laskunsa, sekä ovat ottaneet opinto lainaa tai muuta lainaa. Myös 38 % vastaajista, joilla on rahaa käytössä yli 100 euroa, asuu itsenäisesti.

Taulukko 14. Miten rahan käyttöä seurataan, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016

Rahaa käytössä	0-50 euroa	51–100 euroa	Yli 100 euroa
Kirjaan muistiin menoja ja tuloja	12 %	17 %	7 %
Säilytän laskuja ja kuitteja	39 %	38 %	28 %
Seuraan verkkopankin kautta tuloja ja menoja	30 %	41 %	55 %
En osaa seurata rahankäyttöäni	7 %	0 %	2 %
En seuraa ollenkaan	11 %	4 %	9 %

Selvästi suurin osa vastaajista seuraa rahankäyttöään eniten verkkopankin kautta ja säilyttämällä laskuja ja kuitteja. Vastaajista 55 %, joilla rahaa on kuukaudessa käytössä yli 100 euroa käyttävät verkkopankkia rahan käytön seuraamiseen, kun taas ainoastaan 30 % joilla rahaa on käytössä 0-50 euroa. Vastaajista 41 % joilla on rahaa käytössä 51–100 euroa, käyttävät verkkopankkia. Kuitteja ja laskuja säilyttää 39 % heistä, joilla on rahaa käytössä 0-50 euroa ja 38 % joilla rahaa käytössä on 51–100 euroa. Vastaajista 28 % joilla on eniten rahaa käytössä säilyttää laskuja ja kuitteja. Eniten muistiin kirjaa menoja ja tuloja ne, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa, kun taas vastaajat joilla rahaa on käytössä eniten kirjaavat menoja ja tuloja selvästi vähiten. Kaikki, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa osaavat seurata rahan käyttöään jollain tavalla, kun taas vastaajista 7 % joilla, rahaa on käytössä 0-50 euroa, ei osaa seurata rahankäyttöään ollenkaan.

Vastauksista ilmenee, että ne joilla on eniten rahaa käytössään, käyttävät selvästi eniten verkkopankkia, koska rahan määrän takia heillä on eniten verkkopankille käyttöä. Myös samat vastaajat kirjaavat vähiten muistiin menoja ja tuloja sekä säilyttävät laskuja ja kuitteja verkkopankin käytön takia. Vastaajat joilla on vähiten rahaa käytössään, eivät käytä niin paljon verkkopankkia kuin muut, koska heillä ei ole verkkopankista niin paljon hyötyä kuin muille. Myös suurin osa heistä, jotka eivät seuraa rahankäyttöään ollenkaan ovat vastaajia joilla on vähiten käytössä rahaa.

Kuvio 16. Ostopäätöksen miettiminen, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016.

Perusteellisesti ostopäätöksiään miettii 41 % vastaajista, joilla rahaa on käytössä 0-50 euroa, 37 % heistä, joilla on rahaa käytössään yli 100 euroa ja 30 % vastaajista joilla käytössä oleva rahan määrä on 51–100 euroa. Melko perusteellisesti ostopäätöstä miettii eniten he joilla on käytössä 51–100 euroa ja vähiten vastaajat joilla on rahaa käytössään 0-50 euroa. Melkein puolet heistä, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa, miettii ostopäätöksiään melko perusteellisesti kun vastaajista 38 % joilla on rahaa käytössä yli 100 eu-

roa. 15 % heistä, joilla rahaa on käytössä yli 100 euroa tai 0-50 euroa miettivät arvokkaamman tavaran ostopäätöstä vähän sekä 21 % vastaajista, kellä rahaa käytössään 51–100 euroa. Vastaajista pienin osa ei mieti ollenkaan ostopäätöstä ja kaikki vastaajat, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa miettivät ostopäätöksiään.

Vastauksien perusteella, henkilöt joilla on rahaa käytössä 0-50 euroa tai yli 100 euroa, miettivät joko perusteellisesti tai melko perusteellisesti ostopäätöstään. Kyseisten vastausvaihtoehtojen välillä ei ollut suuria eroja, kun taas heillä joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa joilla vastaukset erosivat enemmän. 49 % eli hieman alle puolet miettivät ostopäätöstään melko perusteellisesti sekä ainoastaan 30 % miettii ostopäätöstään perusteellisesti. Käytettävissä olevasta rahanmäärästä riippumatta, vastaajat miettivät hyvin ostopäätöksiään arvokkaamman tavaran osalta.

Taulukko 15. Keneltä rahaa lainataan, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016.

Rahan määrä	0-50 euroa	51–100 euroa	yli 100 euroa
Vanhemmilta tai sukulaisilta	38 %	54 %	41 %
Kavereilta	21 %	30 %	22 %
Pankista	0 %	3 %	9 %
Otan pikavipin	1 %	0 %	1 %
En lainaa rahaa ollenkaan	40 %	14 %	27 %

Vastausten perusteella huomattavasti eniten rahaa lainaavat he, joilla on rahaa käytössä 51–100 euroa. Heistä yli puolet lainaavat rahaa vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan ja 30 % lainaa kavereilta rahaa. Toiseksi eniten rahaa lainaa he, joilla on käytössä yli 100 euroa. 41 % vastaajista lainaa rahaa vanhemmilta ja sukulaisilta sekä 22 % kavereilta. Vähiten rahaa lainaa he, joilla on käytössä 0-50 euroa. Vastaajista 38 % lainaa rahaa vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan rahaa ja 21 % kavereilta.

Pankista rahaa lainaa 9 % heistä, joilla rahaa on käytössään yli 100 euroa, kun taas ainoastaan 3 % heistä, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa lainaa rahaa pankista. Pikavippejä vastaajat ei juurikaan ota ollenkaan. Ainoastaan 14 % vastaajista, joilla on rahaa käytössä 51–100 euroa, ei lainaa rahaa ollenkaan. Vastaavasti rahaa ei lainaa 27 % vastaajista, joilla on käytössä rahaa yli 100 euroa. Jopa 40 % heistä, joilla rahaa on käytössä vähiten, ei lainaa rahaa ollenkaan.

Taulukko 16. Lainan määrä, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016.

Rahaa käytössä	0-50 euroa	51–100 euroa	yli 100 euroa
10 euroa tai alle	57 %	42 %	43 %
11–50 euroa	31 %	33 %	19 %
51–100 euroa	2 %	12 %	12 %
101–150 euroa	2 %	5 %	3 %
yli 150 euroa	7 %	7 %	22 %

Viimeisen vuoden aikana 57 % vastaajista, joilla on rahaa käytössä 0-50 euroa, on lainannut 10 euroa tai vähemmän sekä 31 % heistä on lainannut 10–50 euroa viimeisen vuoden aikana. 43 % heistä, joilla on rahaa käytössä yli 100 euroa, ovat lainanneet 10 euroa tai vähemmän, sekä ainoastaan 19 % 11–50 euroa. Vastaajista, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa, 42 % on lainannut 10 euroa tai alle ja 33 % 11–50 euroa.

Vastaajista 12 %, joilla on käytössä joko 51–100 euroa tai yli 100 euroa, on lainannut 51–100 euroa. Vastaavasti 2 % vastaajista, joilla on vähiten rahaa käytössään, on lainannut saman verran. Vastauksista esiin nousee vaihtoehto yli 150 euroa. Vastaajista ainoastaan 7 % joilla rahaa on käytössä 0-50 euroa tai 51–100 euroa on lainannut viimeisen vuoden aikana 150 euroa. Verrattuna vastaajiin, joilla on eniten rahaa käytössä he ovat myös lainanneet suurimpia määriä selvästi eniten viimeisen vuoden aikana. Vastaajista peräti 22 % on lainannut viimeisen vuoden aikana yli 150 euroa.

Taulukko 17. Maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaika, rahanmäärä, kyselytutkimus 2016.

Rahaa käytössä	0-50 euroa	51–100 euroa	yli 100 euroa
1 kuukauden	1 %	2 %	1 %
1 vuoden	4 %	4 %	2 %
2 vuotta	8 %	7 %	3 %
3 vuotta	4 %	9 %	14 %
4 vuotta	9 %	14 %	10 %
Yli 4 vuotta	9 %	11 %	20 %
En tiedä/en osaa sanoa	64 %	54 %	51 %

Vastaajista huomattava osa, riippumatta käytössä olevasta rahamäärästä, ei tiennyt tai ei osannut sanoa, kuinka kauan maksuhäiriömerkintä on voimassa. Vastaajista 64 %, joilla rahaa on käytössä 0-50 euroa, ei osannut sanoa tai ei tiennyt kysymykseen vastausta. Vastaukseen ei osannut vastata tai ei tiennyt myöskään 50 % vastaajista, joilla rahaa on käytössä yli 100 euroa sekä 54 % kellä rahaa on käytössä 51–100 euroa. Seuraavaksi

eniten vastattu vaihtoehto oli yli 4 vuotta, jonka vastasi 20 %, joilla on eniten rahaa käytössä. Verrattuna muihin vastaajiin, henkilöistä 9 % joilla rahaa on vähiten käytössä, olivat sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä on voimassa yli 4 vuotta. Saman vastauksen valitsi myös 11 %, joilla on rahaa käytössä 51–100 euroa.

Vastaajista 8 %, joilla rahaa on käytössä vähiten, arveli maksuhäiriömerkinnän olevan voimassa 4 vuotta sekä 8 % arveli, että merkintä on voimassa 2 vuotta. 14 % vastaajista, joilla rahaa on käytössä 51–100 euroa, oli sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä on voimassa 4 vuotta sekä 9 % mielestä merkintä on voimassa 3 vuotta. Myös 14 % vastaajan mielestä, joilla on eniten rahaa käytössä vastasi maksuhäiriömerkinnän olevan voimassa 3 vuotta ja 10 % mielestä 4 vuotta.

7 Johtopäätökset

Teoriaosuudessa käsiteltiin nuorten tulojen lähdettä, määrää ja lainakulttuuria sekä vanhempien tai huoltajien välittämän mallin merkitystä talousasioihin. Kyselyn tarkoituksena oli saada käsitys vastaajaryhmän talousosaamisesta, käyttäytymisestä ja siitä, mitä he tietävät perinnästä. Laatimamme kyselyn vastaukset olivat melko samanlaisia kuin muissa tutkimuksissa esiin tulleet vastaukset. Suurimmalla osalla vastaajista rahaa oli käytössä 50 euroa tai vähemmän sekä selvä enemmistö asui kotona vanhempien tai huoltajan kanssa.

Nuorten tulonlähde alle 20-vuotiailla on nuorisobarometrin mukaan vanhemmilta saadut viikko- tai kuukausirahat. ja Nordean tekemän kyselyn mukaan suurin osa 15–17-vuotiaista saa viikko- tai kuukausirahaa noin 20 euroa viikossa.

Vastauksia verrattaessa teoriaosuudessa mainittuihin tutkimuksiin, huomataan että yhtäläisyyksiä vastauksien välillä löytyy. Nuorten lainaamiskulttuuri on tutkimusten mukaan melko samanlaista. Lainaaminen on melko yleistä nuorten keskuudessa ja pääosin nuoret lainaavat vanhemmiltaan tai kavereiltaan. Lainattavat summat ovat pieniä, selvästi alle 50 euroa. Aiemmissa tutkimuksissa on myös huomattu, että nuorempi henkilö lainaa helpommin kavereilleen rahaa kuin vanhemmat henkilöt.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu nuorten saavan mallin raha-asioiden hoitamiseen kotoa vanhemmilta ja huoltajilta. Kyselyssä huomattiin myös sama yhteys, kun vastaajat tiesivät hyvin miten kotona seurataan rahankäyttöä ja hoidetaan raha-asioita. Oman rahan käytön seuraaminen huomattiin olevan pitkälti samantapaista kuin kotonakin.

Kyselytutkimuksen perusteella ilmeni, ettei vastaajilla ole kovin kattavaa tietoa huolimatoman talouden hoitamisen seurauksista. Aiempien tutkimusten perusteella nuoret kokevat etteivät he saa riittävästi tietoa talouden hoitoon pankeilta, kouluilta tai muilta toimijoilta. Aiemassa tutkimuksessa on myös huomattu, että nuoret käyttävät erilaisia finanssituotteita ja palveluita tietämättä niistä riittävästi, eikä talouden hoito ei ole suunnitelmallista.

Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus käyttää valmistelemaan toimeksiantajamme kouluprojektia, jossa heidän tavoitteena on lisätä nuorten tietoa maksuhäiriöistä, taloudellisesta huolenpidosta sekä ennalta ehkäistä maksuhäiriöitä ja huonoa taloudenhoitoa. Tulosten avulla Taitoa Oy saa tietoa nuorten nykyisestä tiedosta ja osaamisesta. Tulokset auttavat suunnittelemaan aiheita, joita he haluavat käydä läpi kouluissa. Tutkimuslomake tehtiin ikään kuin pilottiversiona, jota toimeksiantajamme voisi myös halutessaan käyttää.

7.1 Reliabiliteetti

Reliabiliteetti eli tutkimuksen luotettavuus kuvaa sitä, miten tarkasti on tutkimuksessa onnistuttu mittaamaan tuloksia. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia ja tutkimus pitäisi pystyä toistamaan sellaisenaan myös toisenlaisessa ympäristössä, kuten esimerkiksi eri kaupungissa. (Heikkilä 2014, 28).

Kyselytutkimus toteutettiin vastaajien koulupäivän aikana, jolloin vastaajat olivat motivoituneita vastaamaan kyselyyn. Tutkimuksen luonne ja aihe on helposti lähestyttävä, joten ne eivät vaikuttaneet vastaajien vastauksiin. Tutkimus on toistettavissa samoissa olosuhteissa eri vastaajilla, koska vastaajaryhmä koostui koulun oppilaista. Tutkimus voidaan myös toteuttaa eri olosuhteissa, kuten esimerkiksi paikoissa jossa nuoret viihtyvät vapaaajallaan tai toisessa kaupungissa. Mikäli tutkimus toteutettaisiin uudelleen, niin tutkimustulokset olisivat todella samanlaisia.

7.2 Validiteetti

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli sitä, että mitataanko sitä mitä oli tarkoituskin mitata. Validiteetti tulee ottaa huomioon etenkin tutkimuksen alkuvaiheessa jo kysymyksiä suunniteltaessa ja perusjoukkoa valittaessa. Validin tutkimuksen toteutuessa, sitä edesauttavat perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja mahdollisimman korkea vastausprosentti sekä huolella suunnitellut kysymykset ja tiedonkeruumenetelmät. (Heikkilä 2014, 27–28).

Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavana, sillä tutkimukseen oli rajattu kohderyhmä tarkasti, sekä kyselytutkimuksen kysymykset oli mietitty etukäteen. Ennen kyselytutkimuksen toteuttamista testasimme kyselymme oppilaiden sekä opettajamme kanssa. Tutkimus toteutettiin keväällä, joten osa kohderyhmästä oli joko työharjoittelussa tai lukulomalla, mutta siitä huolimatta saimme kattavasti vastauksia eri oppilaitoksista. Vastausprosenttimme tutkimuksessa oli 22 %, jota voidaan pitää luotettavana määränä.

Kyselytutkimuksen kysymykset pohjautuvat aiheisiin, joista kerroimme teoriaosuudessa. Vastaukset kyselymme keräsimme koulupäivän aikana ruokatauolla, jolloin oppilaat ehtivät rauhassa vastata kysymyksiin. Vastauksien luotettavuutta voidaan pitää hyvänä, sillä oman tutkimuksemme tulokset vastasivat myös aiempien tutkimusten johtopäätöksiä. Tutkimuksessa käytettiin sopivaa menetelmää saadaksemme riittävästi tietoa tutkittavaan aiheeseen.

8 Oma oppiminen

Opinnäytetyön tekeminen oli monella tapaa positiivinen kokemus. Työn suunnittelussa ja valmistelussa auttoi aiemmin saadut kokemukset tutkimustyöstä. Työtä tehdessä perehdyimme paljon aiempiin vastaaviin tutkimuksiin, jotta saimme mahdollisimman kattavan

kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Tutustuimme myös perinnän teoriaan ja prosesseihin huolellisesti. Simo työskenteli opinnäytetyön tekemisen aikaan perintätoimistossa, joten se toi tutkimukseen myös ammattimaista kuvaa. Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin keväällä 2016 normaaleiden opintojen yhteydessä, jolloin suunnittelimme ja toteutimme kyselytutkimuksen. Tutkimuksen jälkeen paneuduimme teoriaan ja tutkimustuloksiin huolella. Muut opinnot ja molempien työt sotkivat aikatauluja, joten opinnäytetyön teko viivästyi omasta mielestämme ja aikataulujen hallinta osoittautui välillä haastavaksi.

Opinnäytetyöprosessista jäi positiivinen mieli kokonaisuudessaan ja koimme oppivamme syventävämmiin itse tutkimuksen teosta, toteutuksesta ja raportoinnista. Myös aiempien tutkimusten tutkiminen oli mielenkiintoista sekä Noora koki tärkeäksi asiaksi perinnästä oppimisen, sillä hänellä ei ollut siitä aiempaa kokemusta.

Tuloksista huomasimme, että perintätietous oli kohderyhmällä melko heikkoa. Huonon taloudenpidon seuraamuksista ei tiedetty kovin paljoa. Tulosten perusteella voisi tehdä uuden tutkimuksen ja pyrkiä selvittämään, miksi nuoret eivät tiedä vaikutuksista tai perinnästä riittävästi. Perintä ei kosketa tutkimuksemme kohderyhmää kattavasti, mutta toimeksiantajamme haluaa ennaltaehkäistä maksuhäiriöitä nuorilla myöhemmällä iällä.

Opinnäytetyöprojektin aikana yhteydenpito toimeksiantajamme kanssa oli välillä katkolla, joka vaikutti työn tekemiseen. Prosessin aikana toimeksiantajayrityksellä ja sen yhteishenkilöllä oli kiireitä, jonka vuoksi prosessi venyi pidemmäksi kuin mitä oli suunniteltu.

Aikatauluttaisimme prosessin vaiheet tarkemmin, jos tekisimme saman opinnäytetyön uudelleen. Kun aloitimme työn tekemisen, olimme molemmat vielä sidottuina vahvasti muihin koulun kursseihin ja projekteihin. Molemmat suoritimme työharjoittelun samaan aikaan opinnäytetyön tekemisen kanssa sekä työskentelimme harjoittelun jälkeen täysipäiväisesti. Opimme, että opinnäytetyölle tulee antaa aikaa paljon ja työn tekeminen on paljon helpompaa, kun siihen voi keskittyä koko ajan.

Lähteet

Asiakastieto 2015. Maksuhäiriöisiä henkilöitä on nyt enemmän kuin koskaan. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/maksuhaeirioeisiae-henkiloeitae-on-nyt-enemmaen-kuin-koskaan-1142466>. Luettu: 09.10.2017.

Asiakastieto 2015. Maksuhäiriötilastot 1-9/ 2015. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/documents/maksuhaeirioetilastot-1-9-2015-49712>. Luettu: 09.10.2017.

Asiakastieto 2015. Tarkka Fyrkka-kysely: Valtaosa nuorista on lainannut rahaa kavereilta. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/tarkkafyrkka-kysely-valtaosa-nuorista-on-lainannut-rahaa-kavereilta-1144549>. Luettu: 11.10.2017.

Asiakastieto 2016. Maksuhäiriötilastot 1-9/ 2016. Luettavissa:

Asiakastieto 2017. Maksuhäiriömerkintöjen syyt 2016. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/positiivisen-luottotiedon-kaeyttoe-katkaisisi-velkaantumiskiirteen-1779256>. Luettu: 09.10.2017.

Asiakastieto 2017. Maksuhäiriötilastot 1-9/ 2017. Luettavissa:

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/documents/maksuhaeirioetilastot-1-3-slash-2017-66359>. Luettu: 09.10.2017.

Bisnode. Henkilöluottotiedot. Luettavissa:

<https://www.bisnode.fi/henkiloluottotiedot?gclid=CMq50tb00s8CFcPTcgodgZMCNA>. Luettu: 11.08.2016.

FA 2017. Finanssiala Ry. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. Finanssiala Ry. Helsinki. Luettavissa:

http://www.finanssiala.fi/materiaalit/SLM_2017_Tutkimusraportti.pdf. Luettu: 11.10.2017.

Finanssivalvonta 2012. Takaus ja panttaus. Luettavissa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Lainat/Takaus/Pages/Default.aspx>. Luettu: 23.10.2017.

Finlex 2013. Laki kuluttajasuojalain 7 luvun muuttamisesta 207/2013. Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130207>. Luettu: 23.10.2017.

Heikkala, S. 2016. Kalliit pikavipit eivät kadonneet: Vanhat ongelmat piilevät nyt uusissa tuotteissa. Yle. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/07/kalliit-pikavipit-eivat-kadonneet-vanhat-ongelmat-piilevat-nyt-uusissa>. Luettu: 23.10.2017.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Bookwell Oy. Porvoo.

<http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/documents/maksuhaeirioetilastot-1-9-slash-2016-60220>. Luettu: 09.10.2017.

Häkkinen, A. Kallunki, V. Karvonen, S. Kauppinen, E. Kauppinen, T. Keskinen, V. Kestilä, L. Korvela, P. Myllyniemi, S. Nordlund, A. Peltola, M. Pekkarinen, E. Raijas, A. & Salasuo, M. 2015. Talous. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.). Arjen jäljillä - nuorisobarometri 2015, s. 63–70. Nuorisobarometri. Luettavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf. Luettu: 11.10.2017. Ikassa. Ulosotto perinnän vaiheena. Luettavissa: <http://www.ikassa.fi/useinkysyttya/ulosotto>. Luettu: 10.08.2016.

Kempainen, K. 2017. Maksaminen muuttuu reaaliaikaisemmaksi ja huomaamattomaksi. Euro & Talous, 2, s. 1-4. Luettavissa: <https://www.eurojatalous.fi/fi/2017/2/maksaminen-muuttuu-reaaliaikaisemmaksi-ja-huomaamattommaksi/>. Luettu: 05.10.2017.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014. Perintäkulut ja perinnän eteneminen. Luettavissa: <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/>. Luettu: 01.08.2016.

Koskinen, K. & Tuomikoski, O. 2017. Kokonaiskuva velkaantumisesta hämärtyy, kun kulutusluottojen tarjonta monipuolistuu. Euro & Talous, 2, s. 1. Luettavissa: <https://www.eurojatalous.fi/fi/2017/2/kokonaiskuva-velkaantumisesta-hamartyy-kun-kulutusluottojen-tarjonta-monipuolistuu/>. Luettu: 05.10.2017.

Lindorff. Maksu myöhässä. Luettavissa: http://maksumyohassa.fi/saitko_perintakirjeen/#haaste. Luettu: 14.08.2016.

Lindorff. yleinen FAQ. Luettavissa: <http://maksumyohassa.fi/faq/yleinen-faq/ulosotto/?link>. Luettu: 14.08.2016.

Luottotiedot 2013. Luottotiedot. Luettavissa: <http://luottotiedot.info/>. Luettu: 11.08.2016.

Minilex 2015-2017. Vastine on vastaajan antama vastaus haasteeseen. Luettavissa: <http://www.minilex.fi/a/vastine-on-vastaajan-antama-vastaus-haasteeseen>. Luettu: 10.8.2016.

Mun talous toimi oikein ja selviydy veloista. Luettavissa: <http://muntalous.fi/toimi-selviydy-veloista/>

Mäntyneva M. Heinonen J. & Wrange K. 2008. Markkinointitutkimus. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus. Talentum. Helsinki.

Niemi, M-L. 2017. Nuoret ja velka - akatemiahankeen tutkimuskoosteita. Lapin yliopisto. Rovaniemi. Luettavissa:

<http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62786/Lehtinen.Anna-Riitta.pdf?sequence=2>. Luettu: 5.10.2017.

Nordea 2017. Nordean lapsiperhekyselyn tuloksia ja havaintoja. Luettavissa: <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2017/08-16-07h00-nordean-lapsiperhetutkimus-yleisin-viikkoraha-on-viiden-euron-seteli.html>. Luettu: 20.09.2017.

Oikeus 2014. Velan vieminen ulosottoon ja sen perintä. Luettavissa: <http://www.oikeus.fi/fi/index/laatikot/velanperinta.html>. Luettu: 10.08.2016.

Peura-Kapanen, L. & Raijas, A. 2009. Kuluttajien taloudellinen osaaminen 2000-luvulla. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152377/Kuluttajien_taloudellinen_osaaminen_2000-luvulla.pdf?sequence=1. Luettu: 11.8.2017.

Peura-Kapanen, L. 2012. Nuorten talousosaamisen edistäminen- opas toimijoille. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152342/Nuorten_talousosaamisen_edistaminen.pdf?sequence=1. Luettu: 12.8.2017.

Peura-Kapanen, L. Nuorten talousosaamisen edistäminen. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152342/Nuorten_talousosaamisen_edistaminen.pdf?sequence=1. Luettu: 11.08.2017.

Saarinen, H. 2001. Nuoruus, hulluus, vanhuus ja viisaus?. Gummerus Kirjapaino Oy.

Suomenpt 2016. Maksuhäiriömerkintä. Luettavissa: <https://www.suomenpt.fi/maksuhairiomerkinta/>. Luettu: 02.08.2016.

Takuusäätiö, Maksuhäiriömerkinnän voimassaoloaika. Luettavissa: <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/merkinnat-ja-niiden-voimassaoloaika/karajaoikeuden-ja>. Luettu: 10.10.2017

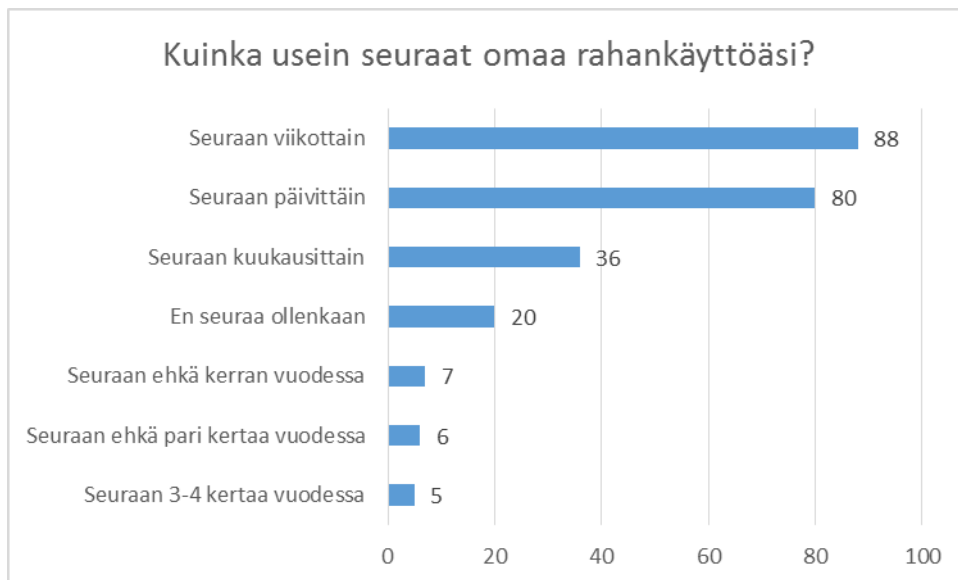
Takuusäätiö. Maksuhäiriömerkinnän seuraukset. Luettavissa: <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/maksuhairiomerkinnan-seuraukset>. Luettu: 03.08.2016.

Tilastokeskus 2014. Verkkokauppa. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014_2014-11-06_kat_005_fi.html. Luettu: 11.10.2017.

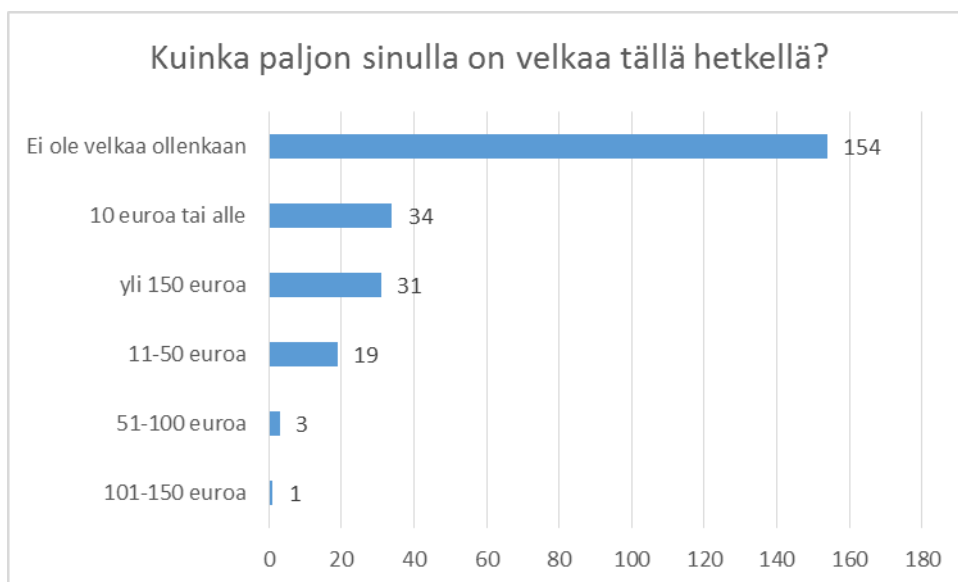
Uusitalo, O. & Raijas, A. 2012. Nuoret ja talousosaaminen. Kuluttajatutkimuskeskus. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152329/Nuoret_ja_talousosaaminen.pdf?sequence=1. Luettu: 13.8.2017.

Liitteet

Liite 1. Kuinka usein nuoret seuraavat rahankäyttöä, kyselytutkimus 2016.

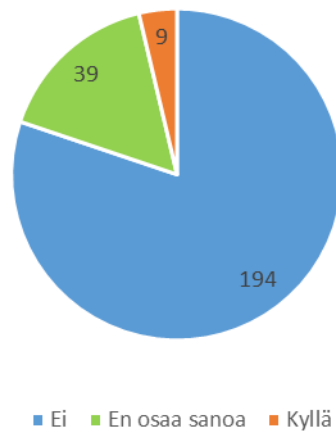

Liite 2. Kuinka paljon velkaa tällä hetkellä on, kyselytutkimus 2016

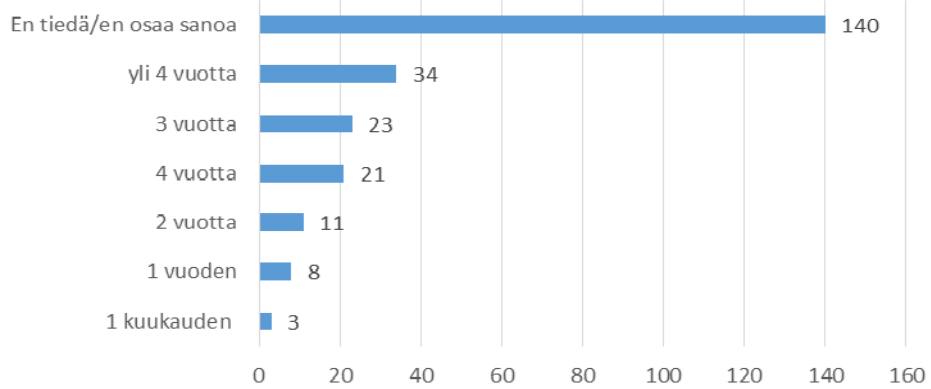
Liite 3. Mielipide pikavipistä velkojen maksuun, kyselytutkimus 2016

Onko pikavippi hyvä keino velkojen maksuun?

Liite 4. Maksuhäiriömerkinnän voimassaolo aika.

Kuinka kauan maksuhäiriö merkintä on voimassa?

Talouden hallinta ja perintä

1. Sukupuoli *

- Mies
- Nainen

2. Kenen kanssa asut? *

- Vanhempien kanssa
- Huoltajan kanssa
- Itsenäisesti

3. Minkä ikäinen olet? *

- alle 15-vuotias
- 15–16-vuotias
- 17–18-vuotias
- yli 18-vuotias

4. Kunka paljon sinulla on keskimäärin rahaa käytössä kuukaudessa? *

- 20 euroa tai alle
- 21–50 euroa
- 51–80 euroa
- 81–100 euroa
- yli 100 euroa

5. Mistä asioista sinulle on puhuttu rahankäytöstä kotona tai koulussa? (Voit valita max. 3 vaihtoehtoa) *

- Ostopäätösten tekemisestä
- Laskujen maksamisesta
- Säästämisestä
- Sijoittamisesta
- Lainan ottamisesta
- Ei ole puhuttu ollenkaan

6. Millä tavalla teillä kotona seurataan rahankäyttöä? (Voit valita max. 3 vaihtoehtoa) *

- Seurataan, kirjaamalla muistiin menoja ja tuloja
- Seurataan, säilyttämällä laskuja ja kuitteja
- Seurataan verkkopankin kautta tuloja ja menoja
- Seurataan, mutta en tiedä miten
- Ei seurata ollenkaan

7. Kuinka usein seuraat itse omaa rahankäyttöäsi? *

- Seuraan päivittäin
- Seuraan viikottain
- Seuraan kuukausittain
- Seuraan 3-4 kertaa vuodessa
- Seuraan ehkä pari kertaa vuodessa
- Seuraan ehkä kerran vuodessa
- En seuraa ollenkaan

8. Millä tavalla seuraat itse omaa rahankäyttöäsi? (Valitse max. 3 vaihtoehtoa) *

- Kirjaan muistiin menoja ja tuloja
- Säilytän laskuja ja kuitteja

- Seuraan verkkopankin kautta tuloja ja menoja
- En osaa seurata rahankäyttöäni
- En seuraa ollenkaan

9. Kuinka paljon yleensä mietit arvokkaamman tavaran (esim. puhelimen) ostamista? *

- En mieti ollenkaan ostopäätöstä
- Mietin vähän, mutta en perusteellisesti
- Mietin melko perusteellisesti ostopäätöstä
- Mietin perusteellisesti ostopäätöstä

10. Keneltä lainaat rahaa? (Valitse yksi tai useampi)

*

- Vanhemmilta tai sukulaisilta
- Kavereilta
- Pankista
- Otan pikavipin
- En lainaa rahaa ollenkaan
- Muualta, mistä?

11. Mikä on suurin summa, minkä olet lainannut viimeisen vuoden aikana? *

- 10 euroa tai alle
- 11–50 euroa
- 51–100 euroa
- 101–150 euroa
- yli 150 euroa

12. Kuinka paljon sinulla on velkaa tällä hetkellä? *

- 10 euroa tai alle

- 11–50 euroa
- 51–100 euroa
- 101–150 euroa
- yli 150 euroa
- Ei ole velkaa ollenkaan

13. Onko laina tai pikavippi mielestäsi hyvä ratkaisu velkojen maksamiseen? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Voiko laskun maksamatta jättäminen johtaa oikeuskäsitelyyn? *

- Kyllä
- Ei
- En tiedä/en osaa sanoa

15. Millaisia seurauksia maksuhäiriömerkillä on? (Valitse yksi tai useampi vaihtoehto) *

- Ei minkäänlaisia seurauksia
- Pankkilainan ja luottokortin saaminen voi estyä
- Voit saada sakko- tai vankeusrangaistuksen
- Puhelinliittymän saanti voi vaikeutua
- Vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua
- Työpaikan saanti voi vaikeutua
- Koulutuspaikan saaminen voi estyä
- En tiedä/en osaa sanoa

16. Kuinka kauan maksuhäiriömerkintä on voimassa? *

- 1 kuukauden

- 1 vuoden
- 2 vuotta
- 3 vuotta
- 4 vuotta
- Yli 4 vuotta
- En tiedä/ en osaa sanoa

17. Kuinka suuresta summasta vähintään voi menettää luottotiedot? *

- Alle 10 eurosta
- 10-100 eurosta
- 101–500 eurosta
- 501–1000 eurosta
- yli 1000 eurosta
- En tiedä/en osaa sanoa

Kiitos vastauksestasi!